

Roma Ott. 2012

Rapporto sulla Missione nella Repubblica Islamica dell'Iran, svoltasi dal 12 al 17 Luglio 2012, per la valutazione dello stato di conservazione dei Siti "Armenian Monastic Ensembles of Iran", nel nord ovest del Paese (San Taddeo, Santo Stefano e la Cappella di Dzordzor), dichiarati dall'UNESCO Patrimonio dell'Umanità.

Report on the Mission of the Islamic Republic of Iran, held 12 to 17 July 2012, to assess the state of conservation of sites of "Armenian Monastic Ensembles of Iran", in the northwest of the country (St. Thaddeus, St. Stephen's Chapel Dzordzor), a UNESCO World Heritage Site.

گزارش فعالیت‌های صورت گرفته در جمهوری اسلامی ایران - از 12 تا 17 ژوئن سال 2012 - طی یک ماموریت هفت روزه در سفر به مناطق شمال غربی ایران، جهت ارزیابی از ابنیه‌های درامر حفاظت از مجموعه صومعه‌های ارمنی همچون سنت تظاواوس و سنت استفانوس و کلیسای کوچک دزوردزور - که سازمان یونسکو از آنها به عنوان میراث بشری یاد کرده است.

Hanno collaborato per realizzare le ricerche luogo durante due mesi della mia permanenza in Iran e in Italia;

- *I colleghi dello studio in Iran , Ing. Ali Navi, Strutturista e Arch. Alireza Farsayi.*
- *Arch. Antonio Piccioni, già collaboratore nello studio del Prof. Paolo Cuneo e membro dell'associazione Italo - Armena ZATIK ;*
- *Dr. Annette Melikian – Consulente e coordinatore artistica;*
- *Arch. Alie Mardani ;specializzando in Restauro dei monumenti;*
- *Balal Mirzagayi , laureando in ingegneria*

Dr. Arch. Vahed Massihi Vartanian
Vartanian2009@hotmail.com

حق چاپ با مجوز مهندس طراح

Alla cortese attenzione .
Dott Seyed Mohammad Ali Hosseini
Ambasciatore della Repubblica I. dell'Iran in Italia

p.c. alla cortese att.ne
Dott Minas Lourian
Direttore del
"CENTRO STUDI E DOCUMENTAZIONE
DELLA CULTURA ARMENA"

L'Associazione ZATIK è lieta di aver promosso e collaborato al progetto di studi e proposte per il restauro conservativo dei monasteri di S. Taddeo, S. Stefano, "Armenian Monastic Ensembles of Iran", e per l'UNESCO Patrimonio dell'Umanità sito nel nord ovest del Paese.

La missione, con l'impegno della nostra Associazione e soprattutto con la collaborazione dell'Architetto Italo - Iraniano Vahed Massihi Vartanian, membro fondatore di ZATIK, è stata svolta nel viaggio del 12/17 luglio 2012 in Iran, ed è stata ricca di incontri e programmi con le autorità Iraniane e con la presenza del Dott. Minas Lourian direttore del "**CENTRO STUDI E DOCUMENTAZIONE DELLA CULTURA ARMENA**" in Venezia, nonché degli esperti del Politecnico di Milano e IUAV di Venezia.

Pertanto sono auspicabili sempre migliori successi e relazioni culturali tra Italia e Iran attraverso la minoranza armena dei nostri due paesi.

Illustre Ambasciatore mentre La ringrazio per la Sua attenzione, desidero esprimere i più fervidi saluti e ringraziamenti ai Signori:

Dr. Mohammad Reza Saeidabadi - *Iranian National Commission* e **Arch. Sherly Avedian** - *Manager The Base of World Heritage Site of Iranian historical Churches*, per i loro determinate contributo alla piena riuscita in Iran della missione italo- armena.

Graziella Falconi

Pres. Dell'associazione d'Amicizia d'Italia, Armena, ZATIK
mobile: +39 3343084171 zatic@zatic.com - g.falconi@hotmail.it

Roma, il 15 Sett. 2012

Allegato : Rapporto con la documentazione fotografica commentato dell'Arch V.M.Vartanian

احتراما"

خدمت جناب آقای دکتر سید محمدعلی حسینی

سفیر محترم سفارت جمهوری اسلامی ایران در ایتالیا - رم

و با تشکر از توجهات دکتر میناس لوریان - مدیر مرکز مطالعات و اسناد فرهنگ ارمنستان -

انجمن زاتیک افتخار همکاری در پروژه مطالعات و پیشنهاد مرمت و حفاظت از مناطق صومعه ای سن تدئو و سن استفانو ، مجموعه صومعه های ارمنی در ایران " در شمال غربی کشور که بعنوان میراث بشری یونسکو به شمار آمده اند ، را دارد.

این ماموریت با تعهدات انجمن زاتیک و همکاری معمار ایرانی، ایتالیایی جناب آقای دکتر واحد مسیحی وارطانیان - بنیانگذار موسسه ی زاتیک - در تاریخ 12 الی 17 جولای سال جاری در ایران انجام شد که در آن جلسات و نشست هایی با حضور دکتر میناس لوریان مدیر مرکز مطالعات و اسناد فرهنگ آرامنه در ونیز، و کارشناس پلی تکنیک میلان " و ای یو وی" در ونیز برگزار شد.

این ماموریت که توسط اقلیت ارمنی این دو کشور انجام شده است وسیله ای شایسته و زمینه ساز در جهت پیش برد روابط فرهنگی بین دو کشور ایران و ایتالیا است .

سفیر محترم اجازه دهید تا توسط شما گرمترین سلامها و تشکرات را به جهت مشارکت در ماموریت موفقیت آمیز ایتالیایی، ارمنی در ایران. به افراد زیر برسانم:

جناب آقای دکتر سعید آبادی - دبیر کل کمیسیون ملی یونسکو در ایران

معمار خانم شرلی آودیان - مدیر پایگاه میراث جهانی مناطق کلیساهای تاریخی ایران ؛

با تشکر

گراتزیلا فالکنی - مدیر انجمن دوستی ایتالیا و ارمنستان ، زاتیک.

mobile: +39 3343084171

zatic@zatic.com - g.falconi@hotmail.it

ضمیمه : گزارش با اسناد تصویری زیرنویس شده توسط مهندس و.م. وارطانیان

Rome, 15 Sept. 2012

Attn: H.E Mr. Seyed Mohammad Ali Hosseini
Ambassador of Embassy of the Islamic Republic of Iran

cc: Dr. Minas Lourian
Director of Center for Study and
Documentation of Armenian Culture

Mr. Ambassador,

ZATIK Association w pleased to have sponsored and collaborated with the project of studies and proposals for the restoration of the monastery of St. Thaddeus, S. Stephen, "Armenian Monastic Ensembles of Iran" and the UNESCO World Heritage site in the northwest of the country.

The mission, with the commitment of our Association and the active collaboration of Italian-Iranian Architect Vahed Massihi Vartanian, a founding member of ZATIK, was carried out in Iran from July 12-17 2012 with participation of Dr. Minas Lourian director of the " Study and Documentation of Armenian Culture " in Venice & experts from the Polytechnic of Milan and the IUAV in Venice.

This mission was involved in many fruitful and positive meetings and conferences with the Iranian authorities who can only contribute to the betterment and success of cultural relations between Italy and Iran through their common Armenian minority.

Your Excellency, while I would like to thank you for your personal and kind attention to this matter, I wish to express my warmest thanks to the Iranian authorities Dr. Mohammad Reza Saeidabadi - Iranian National Commission & Arch Sherly Avedian - the Base Manager of World Heritage Site of Iranian historical Churches, for their important contribution toward the success of this Italian-Armenian mission in Iran.

Graziella Falconi

Pres Association of Friendship of Italia,
Armenian, ZATIK

Mobile: +39 3343084171

Website: zatic@zatic.com

E-mail: g.falconi@hotmail.it

Attachment:

Report with photographic documentations of the study by Arch V.M.Vartanian

www.zatik.com- zatik@zatic.com - g.falconi@hotmail.it- vartanian2000@hotmail.com

Tel:Fax+3906 6401183

C/o via ponzano Romano n° 4 00189, Roma - Italia

Rapporto sulla Missione nella Repubblica Islamica dell'Iran, svoltasi dal 12 al 17 Luglio 2012, per la valutazione dello stato di conservazione dei Siti "Armenian Monastic Ensembles of Iran", nel nord ovest del Paese (San Taddeo, Santo Stefano e la Cappella di Dzordzor), dichiarati dall'UNESCO Patrimonio dell'Umanità.

Ho visitato, con la missione di sette giorni, i Siti Architettonici "Armenian Monastic Ensembles of Iran", nel nord ovest del Paese, (S. Taddeo, S. Stefano, nella Regione dell'Azerbaijan est e ovest dell'Iran). Ho partecipato al viaggio di studio sia in qualità di architetto esperto in materia di restauro dei monumenti, sia come membro fondatore di ZATIK e promotore della missione medesima, svoltasi il Dott. Minas Lourian, Direttore dell'associazione CSDCS di Venezia, coordinando gli esperti dell'IUAV di Venezia e del Politecnico di Milano.

Scrivo un breve rapporto sullo stato di conservazione dei suddetti siti architettonici e monumentali all'attenzione dell'UNESCO, presente il Direttore generale Iraniano Dr. Mohammad Reza Saeidabadi - Iranian National Commission e Arch. Sherly Avedian - Manager The Base of World Heritage Site of Iranian historical Churches e di tutte le altre Autorità Iraniane competenti

1 - Sarebbe opportuno, prima di tutto, ricostruire la memoria storica dei due complessi religiosi; raccogliere e studiare i documenti storici per far rifiorire l'essenza delle tradizioni testimoniate dall'esistenza dei monumenti. La conoscenza storica, filosofica e letteraria dei monumenti costituisce la parte fondamentale del "Restauro", senza la quale l'intervento si ridurrebbe ad un fatto puramente tecnico e, come tale, sterile nel trasmettere i propri valori spirituali.

2- Molti temi concettuali e spunti tecnici si possono ricavare dagli studi e rilievi eseguiti una quarantina d'anni fa da appassionati e competenti ricercatori, come il Prof. P. Cuneo, il Prof. A. Hakhnazarian(iran) , l'Arch. H. Vahramian,(iran); Prof. A. Alpago Novello, il l'Ing. A. Manoukian ed altri loro collaboratori, i quali hanno dedicato decenni della loro vita professionale al rilievo di questi monumenti, alla raccolta di notizie e preziose documentazioni fotografiche, utili alla salvaguardia ed alla rivitalizzazione di questi luoghi di pellegrinaggio. La stessa sensibilità ed interesse per la conservazione e lo studio dei monumenti visitati nel corso della recente missione si è manifestata con l'attenta partecipazione del presidente Dr. Mohammad Reza Saeidabadi e Arch. Sherly Avedian;

3- Possono essere, ugualmente, utili, ai fini di una ricostituzione della memoria storica dei monasteri, alcune notizie e ricordi raccolti tra coloro che da vicino hanno vissuto le vicende propizie e avverse di questi monasteri nell'ultimo mezzo secolo. e scritte incise sui prospetti ed i bassorilievi dei fregi che raccontano scene di vita dei santi e le storie epiche iraniane hanno subito un notevole degrado a causa delle azioni atmosferiche. La loro restituzione sarebbe di grande aiuto alla ricostruzione della memoria storica dei luoghi.

4- Le scritte incise sui prospetti ed i bassorilievi dei fregi che raccontano scene di vita dei santi e le storie epiche iraniane hanno subito un notevole degrado a causa delle azioni atmosferiche. La loro restituzione sarebbe di grande aiuto alla ricostruzione della memoria storica dei luoghi.

5- La raccolta e lo studio dei reperti archeologici sul sito (pietre tombali, tavole sacrificali, oggetti d'uso sacerdotale, ...) contribuiscono alla corretta interpretazione e comprensione degli eventi storici che hanno costellato la vita di questi luoghi, smettendo alcune interpretazioni erranee e non filologiche di alcuni ritrovamenti archeologici.

6- Si riscontrano alcuni interventi incongrui di ricostruzione nei complessi monastici. Queste manutenzioni, con carattere d'urgenza, non hanno avuto gli esiti sperati, in quanto eseguite senza uno studio appropriato dei materiali e dei metodi costruttivi originali. Soprattutto, la protezione dalle infiltrazioni di acque piovane si è rivelata inefficiente, tanto per la conservazione degli edifici quanto per l'allontanamento delle acque perimetrali dirette verso valle.

7- È urgentissimo la protezione dell'edificio dalle infiltrazioni di acque piovane, per fermare il processo di degrado delle strutture portanti.

8- È ancora più necessaria ed urgente la messa in sicurezza delle volte e arcate con impalcature, incatenamento dei pilastri, per evitare ulteriori dissesti dovuti a cedimenti differenziali dei terreni di fondazione, eventi sismici o comunque per altre cause .

9- In attesa di realizzazione delle opere provvisorie di protezione, conviene evitare il cambio di destinazione d'uso degli ambienti ed utilizzo di materiali od equipaggiamenti inadeguati, non conformi alle normative vigenti.

Roma, il 15 Sett. 2012

Arch. Vahed Massihi Vartanian

+39 3477539508- Tel Fax: +39 0664011813

• **Ringraziamenti per la collaborazione :**

Hanno collaborato per realizzare le ricerche luogo durante due mesi della mia permanenza in Iran e in Italia;

- *I colleghi dello studio in Iran , Ing. Ali Navi, Strutturista e Arch. Alireza Farsayi.*
- *Arch. Antonio Piccioni, già collaboratore nello studio del Prof. Paolo Cuneo e membro dell'associazione Italo - Armena ZATIK ;*
- *Dr. Annette Melikian – Consulente e coordinatore artistica;*
- *Arch. Alie Mardani ;specializzando in Restauro dei monumenti;*
- *Balal Mirzagayi , laureando in ingegneria*

• **Fonti e Informazioni:**

le foto e documenti sono ripresi dai documenti dell'architettura Armena N° 4 e N°10 a me donato dall' Arch. Herman Vahramian segnalati nei documenti fotografici allegati con la lettera (VH)

Le foto marcate con le lettere (FA)sono del prof. Francesco Augelli del Politecnico di Milano fatte in occasione della missione in Iran (dal 11 al 17 Luglio 2012) ;

Le fotografie e documenti segnalati con (VV) sono del mio archivio e di quello del Ing. V . Ohanjianian .

In fine altre fotografie in bianco e nero (editore De Luca) provengono dal catalogo della mostra sull'architettura medievale armena tenutasi a Roma – Palazzo Venezia – dal 10 al 30 Giug. 1968

• **Allegato unico :** *Documentazione fotografica commentata dei monasteri di S. Taddeo e di S. Stefano ;*

گزارش فعالیت‌های صورت گرفته در جمهوری اسلامی ایران - جولای 2012 طی یک ماموریت هفت روزه به مناطق شمال غربی ایران جهت ارزیابی روند حفاظت از مجموعه صومعه های ارمنی همچون " سنت تپاوس ، سنت استفانوس و کلیسای کوچک دزوردزور " که سازمان یونسکو از آنها به عنوان میراث بشری یاد کرده است.

اینجانب به عنوان بنیانگذار انجمن زاتیک و زمینه ساز این سفر به عنوان کارشناس و متخصص مرمت آثار باستانی ، به همراهی دکتر میناس لوریان " مدیر موسسه ی سی دی اس در ونیز " و رییس بخش هماهنگی کارشناسان " یو آی وی در ونیز " و " پلی تکنیک میلان " در این امر شرکت داشتیم.

گزارش مختصری از این بازدید به سمع و نظر جناب آقای دکتر سعید آبادی " دبیر کل کمیسیون ملی یونسکو در ایران " و خانم مهندس شرلی آودیان " مدیر پایگاه میراث جهانی مناطق کلیساهای تاریخی ایران " و سایر مقامات ذی صلاح در این امر می رساند.

لازم میدانم در ابتدا پیشینه ی تاریخی و همچنین موارد ضروری در رابطه ی وضع کنونی حفاظت و مرمت ابنیه های تاریخی جهت روشنگرایی و شناخت بیشتر را یادآور شوم :

1- اولین اقدام لازم و اجتناب ناپذیر جهت احیاء و ارائه ی مجدد ماهیت سنت ها و ماهیت خود بناها و مفاهیم آن ها مطالعه و جمع آوری مدارک تاریخی پیرامون این دو مجموعه میباشد که خود بخشی بنیادی از مرمت بشمار می آید. یعنی اگر ما ترکیب مفاهیم سنتی و فنی را نداشته باشیم ، اثر به یک عمل صرفا تکنیکی تبدیل خواهد شد و در انتقال ارزشهای معنوی و تاریخی خاص خود ناکام میماند.

2- بسیاری از پیش زمینه های مفهومی و ایده های فنی از مطالعات اخیر حاصل میشوند و همچنین بررسی های انجام شده از چهل سال پیش توسط محققان پرشوری چون " پرفسور کوننو ، پرفسور حق نازاریان ، پرفسور الپاگو نوولو ، مهندس واهرامانیان و مهندس مانوکیان " و دیگران کمک شایانی به این امر کرده اند.

این مهندسان و اساتید چند دهه از زندگی حرفه ای خود را وقف بررسی این آثار تاریخی نموده و با جمع آوری اطلاعات مفید در حفظ و احیای این مناطق مقدس کوشا بوده اند.

لازم بذکر است در این پروژه که حضور جناب آقای " دکتر سعید آبادی " و " خانم مهندس شرلی آودیان " را در محل مجموعه صومعه ها به همراه داشت ، شاهد درخواست توجه بیشتر و دقیق تر جهت مطالعه و حفظ بناهای تاریخی مذکور از طرف این عزیزان بودیم.

3- در پایان یک دوره ی بازسازی تاریخی صومعه ها بعضی از اطلاعات و خاطرات و سوابق کسب شده از مردمی که در 50 سال اخیر ساکن حوالی صومعه بودند ، میتواند به همان اندازه مفید و مثبت باشد.

4- نوشته های حکاکای شده بر روی مناظر و حجاری های کتیبه ها که صحنه های زندگی قدیسان و داستانهای حماسه های ایرانی را حکایت میکنند ؛ متأسفانه شاهد تخریب و فرسودگی زودرس این نوشته ها با سرعت قابل توجهی هستیم که علت آن واکنشهای جوی و عدم حفاظت کافی میباشد. بازسازی و مرمت این ابنیه ها میتواند کمک بزرگی در جهت بازسازی تاریخی ی باستانی این اماکن باشد.

5- جمع آوری و مطالعه ی یافته های باستان شناسی در منطقه مانند : سنگ قبرها و سنگ قربانی و اشیا مورد استفاده در مراسم های مذهبی که به تفسیر صحیح رویداد های تاریخی کمک میکنند. چرا که این رویداد ها در زمان استفاده از این اشیا و مکانها اتفاق افتاده اند ، میتوان درک درستی از یافته های باستان شناسی

داشت.

6- اما بکارگیری نامناسب از برخی اشیاء یافت شده همچون سنگ قربانی به جای سنگ قبر در بازسازی صومعه ها ، نشانگر نوعی تعمیرات اورژانسی است که علت آن عدم مطالعه ی اسناد و پیشینه ی تاریخی این اماکن می باشد که البته نتایج مورد انتظار را ارا نه نکرده است ، بخصوص در زمینه ی حفاظت از نفوذ آب باران که ناکارآمد بودن آن بوضوح قابل درک است.به همین ترتیب در حفاظت از ساختمانها و همچنین هدایت آب پیرامون محیط به سمت پائین دست نیز همین موارد را شاهد هستیم.

7- نیاز مبرم به حفاظت از ساختمان در برابر نفوذ آب باران برای جلوگیری از پروسه تخریب سازهء حمال.

8-تامین ایمنی لازم و فوری برای اجرام وقوسها توسط داربستها و زنجیره ای کردن ستونها برای جلوگیری از بی ثباتی بیشتر - که علت آن شکستهای و نشست زمین فونداسیون اتفاق افتاده است - و همچنین جهت حفظ سلامتی زائرین و گردشگران ضروری است.

9- در انتظار تحقق اقدامات موثر جهت حفاظت از این مجموعه و عدم تغییر کاربری این مجموعه و پرهیز از استفاده ء ابزار ، تجهیزات و مصالح غیر استاندارد.

واحد مسیحی وارتانیان

با تشکر از :

کسانی که با من در زمینه تحقیقات منطقه ای در مدت اقامتم در ایران و در ایتالیا همکاری کردند.
همکاران دفتر ایران : مهندس علی ناوی،مهندس علیرضا فرسای
-مهندس آنتونیو پیچونی : همکار دفتر پرفسور پائولو کونتو و عضو انجمن زاتیک
- دکتر آنت ملیکیان : مشاور و بازرس هنری
-مهندس عالیه مردانی دانشجوی فوق لیسانس معماری
-مهندس بلال میرزاآقایی دانشجوی مهندسی عمران

منابع :

تصاویر واسناد موجود برداشت شده از کتب معماری آرامنه شماره های 4 و 10 و اسناد تصویری که با علامت وی ایچ مشخص شده است توسط معمار هرمان واهرامیان
-تصاویر مشخص شده با حرف ای ای بوسیله ی پرفسور فرانچسکو اوجلی از دانشگاه پلی تکنیک میلان در تاریخ 11 الی 17 جولای-در طول پروژه در ایران گرفته شده اند
-تصاویر مشخص شده با علامت وی وی از آرشیو اینجانب و مهندس اوهنجیان می باشد.

ضمیمه :اسناد تصویری زیرنویس شده از کلیسای سن تدئو و سن استفانو.

Report on the Mission of the Islamic Republic of Iran, held 12 to 17 July 2012, to assess the state of conservation of sites of "Armenian Monastic Ensembles of Iran", in the northwest of the country (St. Thaddeus, St. Stephen's Chapel Dzordzor), a UNESCO World Heritage Site.

To survey and assess the state of conservation of the architectural sites of "Armenian Monastic Ensembles of Iran" I traveled for 7 days to St. Thaddeus and St. Stephen monasteries located in the Azerbaijan region, in the north east of Iran. I participated in this study tour, organized by Dr. Minas Lourian, Director of CSDCS of Venice & coordination of experts of IUAV of Venice and Milan Polytechnic, not only as an architect specialized in the field of restoration of monuments; but also as the founding member of ZATIK, a promoter of this mission.

With the following report I present my brief evaluation to the attention of UNESCO, Iranian Director-General Dr. MR Saeidabadi (سعیدآبادی), Arch Sherly Avedian - The manager of research base of World Heritage Site of Iranian historical Churches and all other Iranian authorities interested in the conservation of architectural sites and monuments:

1 –It would be important, as a primary point, to start by reconstructing the historical memory of the two religious complexes by collecting and studying historical documents to discover the essence of traditions that testify to the existence of these monuments, as the historical, philosophical and literary knowledge of the monuments are the key part of a "Restoration" work, without which the intervention would be reduced to merely a technical & sterile work that would leave out their important spiritual values.

2 - Many conceptual themes in addition to technical cues can be derived from the existing studies and surveys carried out, some forty years ago, by passionate and competent researchers, such as Prof. P. Cuneo, Prof. A. Hakhnazarian (Iran), Arch. H. Vahramian (Iran), Prof. A. Alpagno Novello, the Eng. A. Manoukian and others who dedicated decades of their professional life to the collection of important information and valuable photographic documentation so useful for the safeguarding and revitalization of these places of pilgrimage. This same sensitivity and concern for the preservation and study of the monuments was also well evident during this mission, with the active participation of President Dr. Mohammad Reza Saeidabadi and Arch Sherly Avedian -

3 – Would be equally useful, for the purposes of a reconstruction of historical memory of the monasteries, to collect information and memories from those who have lived and experienced events surrounding these monasteries in the past half century.

4 - The scriptures engraved on the tables and the bas-reliefs of the friezes depicting scenes from the life of the saints and the Iranian epic stories have suffered significant degradation due to atmospheric & polluting agents. Their restorations would be of great aid to the reconstruction of the historical memory of the place.

5 - The collection and study of archaeological finds on the site (gravestones, sacrificial tables, sacramental utensils ...) contribute to the correct interpretation and understanding of the

historical events that have marked the life of these places, eliminating misinterpretation in non philological of archaeological findings.

6 –Part of the previous reconstruction of the monasteries, which was carried out as a matter of urgency, contain constancy due to lack of proper study of the materials and original construction methods. Specifically, the protection from the infiltration of rainwater has proven to be inefficient for the preservation of buildings and directing the water away from perimeter towards downstream.

7 - It is a matter of urgency to stop the degradation of the structures by protecting the building from the infiltration of rainwater.

8 – There is an immediate need to protect the vaults and arches with scaffolding & reinforcing the pillars to prevent further deterioration due to differential settlement of the foundation soils, seismic events etc..

9 - Pending implementation of the protection measures it would be better to avoid any change in the original use of the environment and restrain from using substandard materials or equipment.

Rome, 15 Sept. 2012

Arch Vahed Massihi Vartanian

*Vartanian2000@hotmail.com
Vartanian2009bmail.com
zaticzatic.com
+39 3477539508 - Fax Tel: +39 0664011813*

• Acknowledgment

During my visit in Iran & for this study the following colleagues have contributed their collaboration in research:

- Mr. Ali Ships, structural engineer and architect Alireza Farsayi.*
- Architect Antonio Piccioni, from office of Prof. Paul Cuneo and a member of*
- Italo - Armenian association of ZATIK.*
- Dr. Annette Melikian - Art advisor and coordinator*
- Arch Alia Mardani, specialized in restoration of monuments and historic buildings*
- Balal Mirzagayi, Civil Engineer*

• Sources of information:

- The photos and documents from Armenian architecture # 4 and # 10 were*
- gifted to me by 'Arch Herman Vahramian .see photographic documents attached with the letter (VH) Photos marked with the letters (AF) are pictures taken by prof. Francesco Augelli the Polytechnic of Milan during our mission in Iran (11 to 17 July 2012);*
- The photographs and documents marked with (VV) are from my personal archive and that of Mr. V. Ohanjianian.*
- All additional photographs in black and white (publisher De Luca) come from the catalog from Armenian medieval architectural exhibition held in Rome - Palazzo Venezia - 10 to 30 Giuga. 1,968*

• Original Annex

Photographic documentation of the monasteries of S. commented Thaddeus and St. Stefano;
2

www.zatik.com - zatic@zatic.com - g.falconi@hotmail.it - vartanian2000@hotmail.com
 Tel: Fax +3906 6401183

C/o via ponzano Romano n° 4 00189, Roma – Italia

15 Settembre 2012/ Roma

S. Taddeus monastery XII-XIXth centuries DOCUMENTAZIONE FOTOGRAFICA DI S.TADDEO

صومعه سنت طاووس مقدس یا قره کلیسا

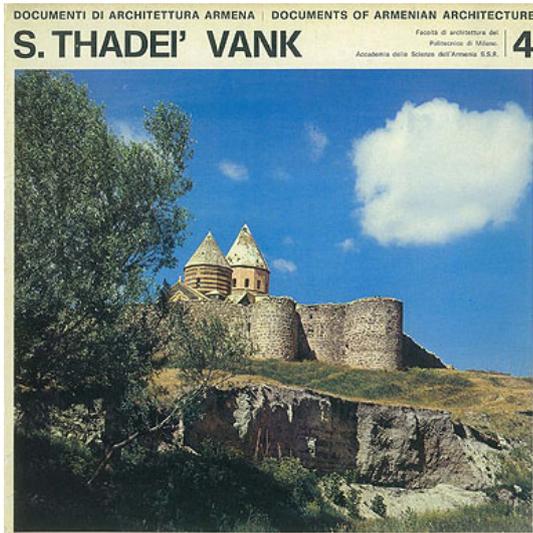

Foto n° 1

Mappa n° 2 – Carta di riferimento

— نشانی مقصد

- Foto n° 1 copertina dell' album di S. Taddeo Pubblicata nel 1971 da : جلد آلبوم با اسناد و تصاویر نشر در سال 1971

Documents of armenian architecture – documenti di architettura armena

· Collana diretta da Agopik ed Armen Manoukian

· Istituto di materie Umanistiche della Facoltà di Architettura del Politecnico di Milano

Direttori : PaoloPortoghesi Liliana Grassi

· Accademia delle scienze dell'Armenia S.S.R. Sezione delle Arti -Yerevan

Direttore: Rouben Zarian

· Coordinatore e promotore degli scambi culturali italo- armeni - Yerevan

Armen Zarian

· Missioni scientifiche in Armenia S. S .R nel 1967/ 1968/ 1970/1971

Gruppo di ricerca: Ardiano Alpago Novello - Armen Hakhnazarian – Vincenzo Hybech- Harutunian KLasangian – Armen Manoukian – Luciano Rencai – Herman Vahramian

Testi: Wolfman Kleiss – Hushang Seihun-

· Cronologia storica : Khazak Ter Grigorian

· Bibliografia e rilievi : Armen Hakhnazarian

· Traduzioni: Marielee Hoerner

· Documentazione fotografica : Jores Ter Voskanian (n foto Rima – Tehran ;

Armen KHakhnazarian T, Eugenio Mionti- Vigen Khodaverdi - Wolfman Kleiss

· Editore :

Edizione Ares –

Fotoincisioni: fotolito G. Colombi, Milano

Stampa : Grafiche Editoriali Ambrosiane, Milano

Agosto 1971 Printed in Italy

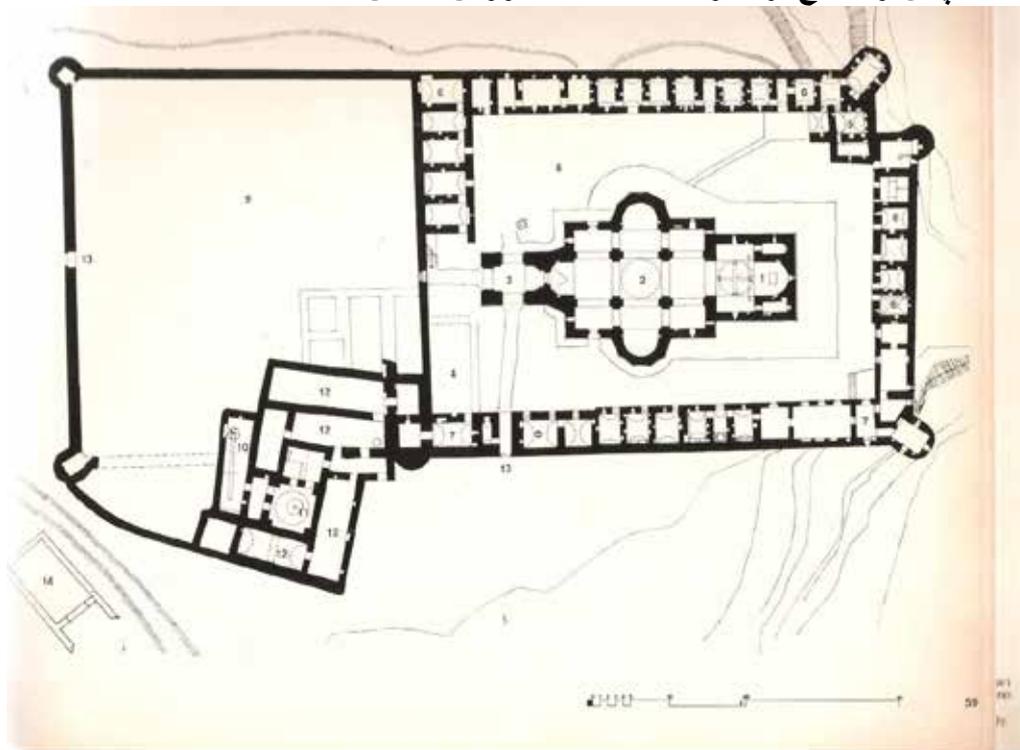
003

203-204
Convento di S. Taddeo - XIII-XIV sec. (scheda 1001)

Foto . 1968

- **Presentazione del Libro della mostra della architettura medioevale armena al Palazzo Venezia di Roma il 10-30 Giugno del 1968 . Paolo Cuneo, Herman Kh. Vahramian- iraniano- , Géza Francovich. Fernanda de Maffei Tommaso Braccia Fratadocchi, Enrico Costa, sono gli auori della prima esposizione in italia dell'architettura armena.** عكس تاریخی از کتاب اولین نمایشگاه معماری قرون وسطی ارمنه در سالن نمایش "پالاس ونیز- رم" با همکاری پژوهشگران زیر .
 - گزا فرانکوویچ . فرناندو ده مافنی . توماسو براچا فراتادوکی و انریکو کستا . -هرمان خ . واهرامیان - ایرانی * -پاولو کوننو
- **La mostra e la documentazione presente nella pubblicazione del libro costituiscono la prima documentazione di una attività di ricerca sulla Architettura Medioevale Armena, chesi è svolta presso l'istituto di Storia dell'Arte dell'Università di Roma; Tale attività si avvale della collaborazione della sezione Arti dell'Accademia delle Scienze della Repubblica Socialista Sovietica d'Armenia.**
- **La progettazione e l'allestimento della Mostra sono stati eseguiti da:**
- **Allessandro Briotti, Rodolfo Bugiano, Giorgio Ceracchi, Marina Criscuolo, Fausto Giaccone, Bruno Regni, Marina Sennato . l'ordinamneto è stato curato da dall'Arch. Tommaso Braccia Fratadocchi.**
- **La mostra e la presente pubblicazione sono state realizzate con il finanziamento del Consiglio Nazionale delle Ricerche e con il contributo della Fondazione Calouste Gulbenkian.**
- **نمایش اسناد و عکس و طراحی سالن که در کاتالوگ بچاپ رسیده و نمایانگر اولین تلاش برای جمع اوری و پژوهش جهت شناخت و عرضه معماری قرون وسطی ارمنه که در موسسه ی تاریخ و هنر دانشگاه رم انجام گرفت وبا همکاری آکادمی علوم جمهوری سوسیالیستی شوروی ارمنستان به ثمر رسید .**
- **پروژه ، طراحی و اجرای نمایشگاه توسط نامبردگان ، مخارج نمایشگاه و چاپ کتاب با همت و پشتیبانی شورای ملی پژوهشها و با کمک زنده یاد گالوست گولبنگیان میسرگردید**
 (ادامه در صفحه 3 آلبوم سنت سنت استفانس میباش)

- Planimetrie e sezioni del
MONASTERO DI S. TADDEO
 پلان و مقطع از صومعه سنت طاطا ووس مقدس

Disegno n° 5

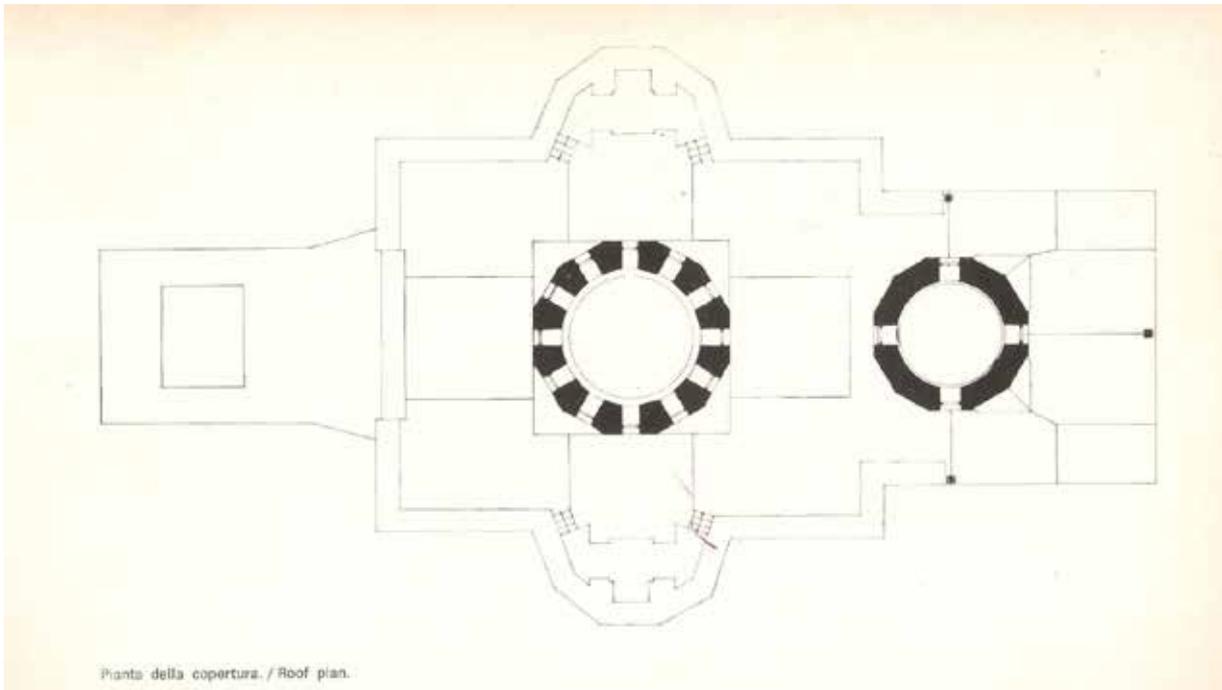
General plan – Planimetria generale

Legend

1. *The smal Church*
Chiesa minore
2. *The big Church*
Chiesa maggiore
3. *Portico*
Portico
4. *Refectory ?*
Refrettorio?
5. *The abbot's cells*
Celle dell'abate
6. *The monks ' cells*
Celle dei monaci
7. *Works cells*
Celle di lavoro
8. *Coutyard of the monastery*
Cortile del monastero
9. *Courtyard for agricoicultural use.*
Cortile ad uso rurale
10. *Room for processing oil*
Ambiente per lavorazione dell'olio
11. *Mill*
Molino
12. *Store rooms*
Magazzini
13. *Entrance*
Ingressi
14. *Traces of the walls and other guildings*
Trace di muri ed altre costruzioni

Planimetrie e sezioni del monastero di S. Taddeo

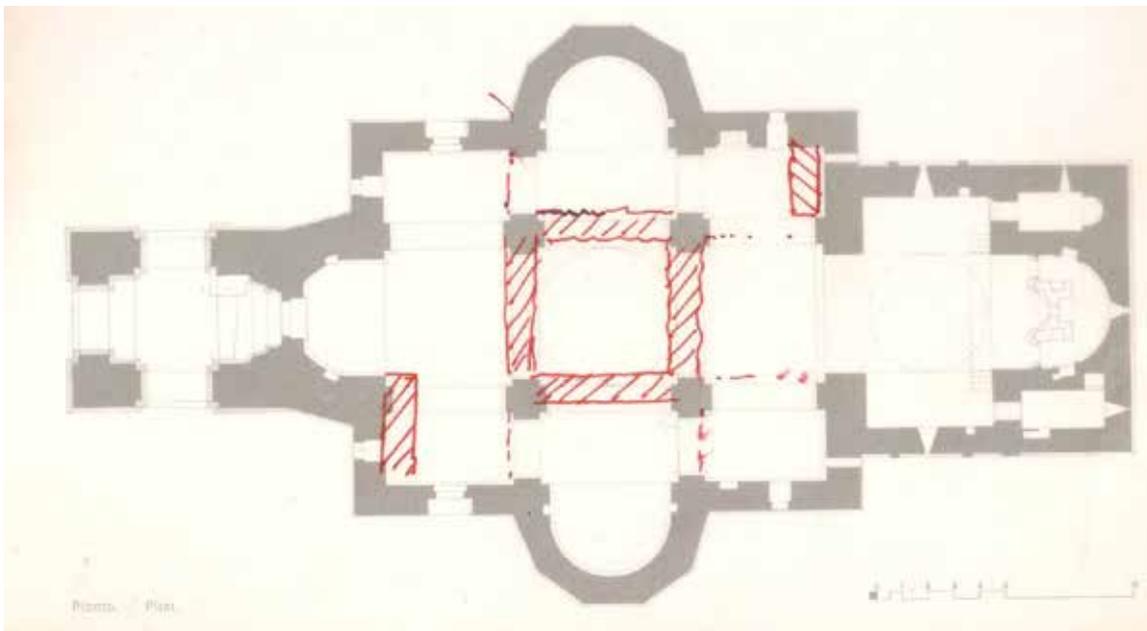

Disegno n° 6 – (VH)

Planimetria della copertura

Pianta della chiesa ante - operam del 1971

پلان کلیسا ما قبل سال 1971

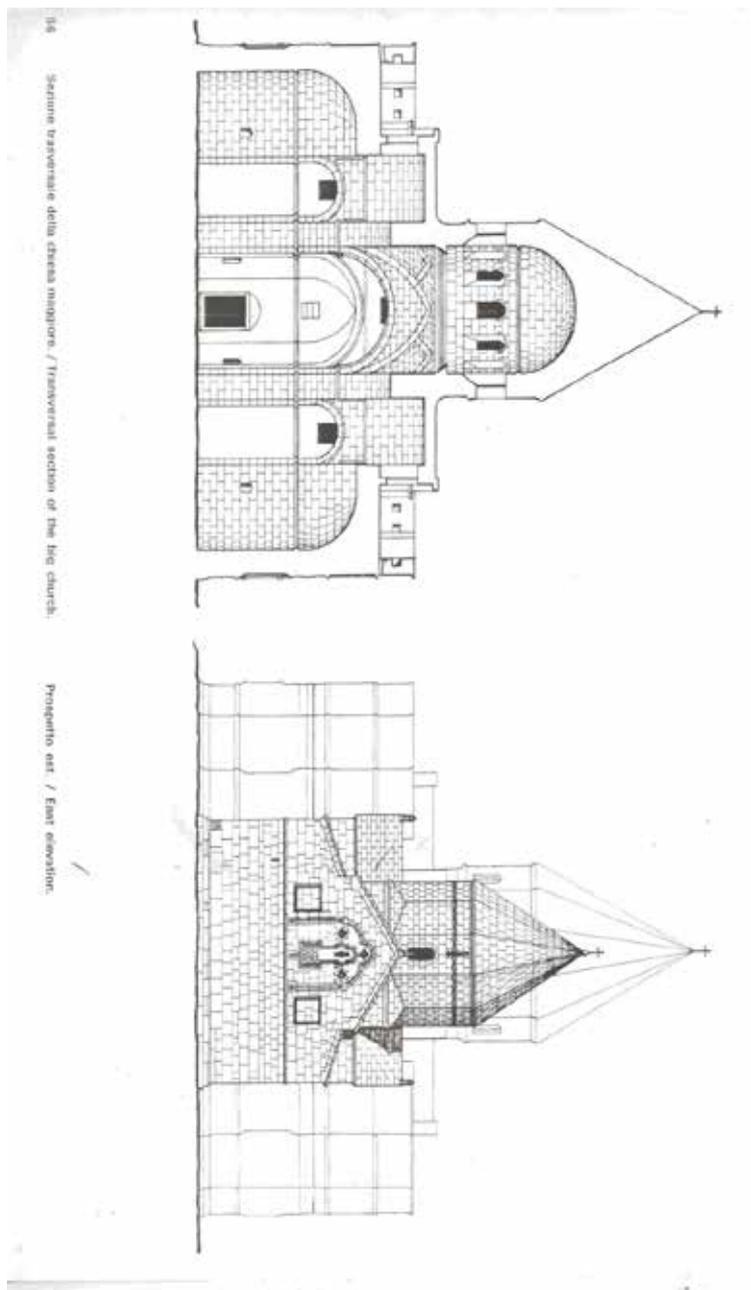
Disegno n° 7 – (VH)

Pianta della chiesa Post - Operam , dopo il 1970 . Gli interventi sulle fondazioni sono segnati in rosso e nella chiesa sono visibili come sporgenze dal pavimento , suddividendo gli interni in vari settori.

- inoltre , è stata ricostruita una pavimentazione inappropriata e sovrapposta a quella originale.

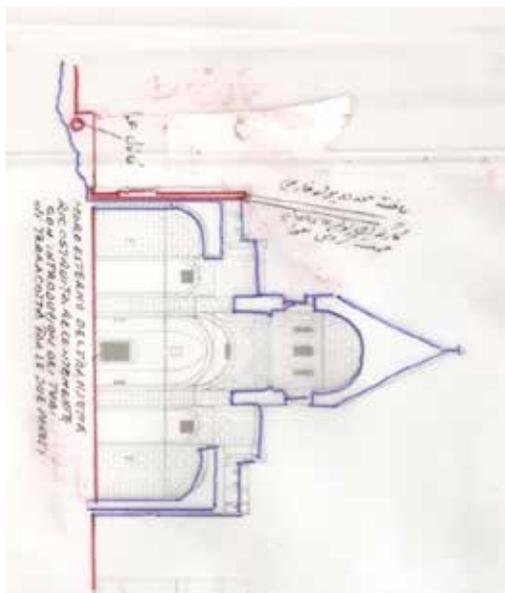
پلان قره کلیسا قبل از 1970 و مراحل بعدی عملیات سفت کاری زیر بناهای ستونهای مرکزی با بتون ارمه با رنگ قرمز علامت گذاری شده اند .

ناهمواری حاصل با تقسیم بندی و ناهمواری بین محوطه های مختلف نتیجه از نتایج عملیات ذکر شده میباشد .

Disegno n° 8 - 9 - (VH)

- Rilievo del prospetto e della sezione trasversale - prima del 1971 .
- نمای مقطعی- عرضی از کلیسا قبل از سال 1970 ترسیم شده اند.

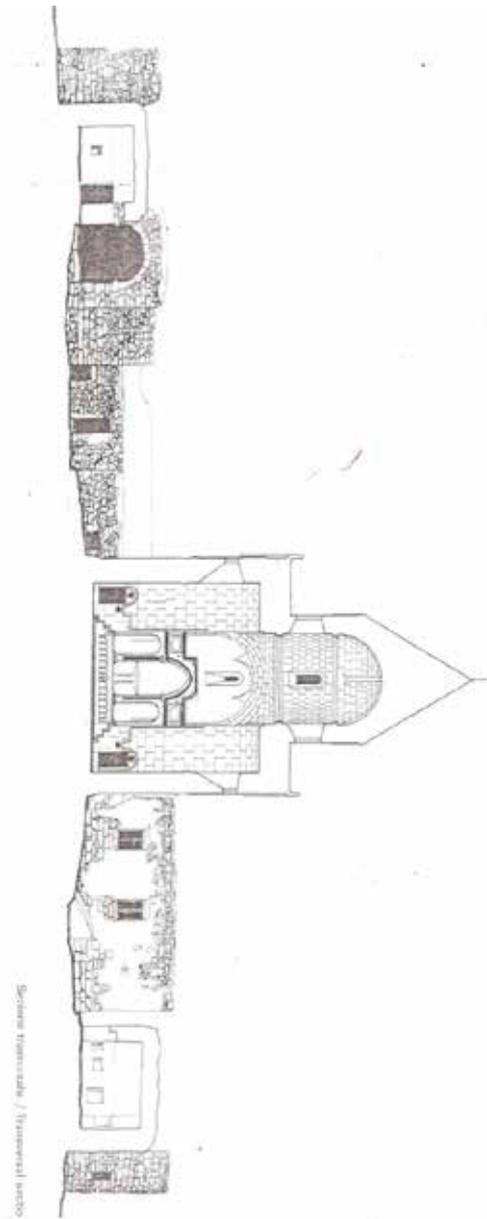
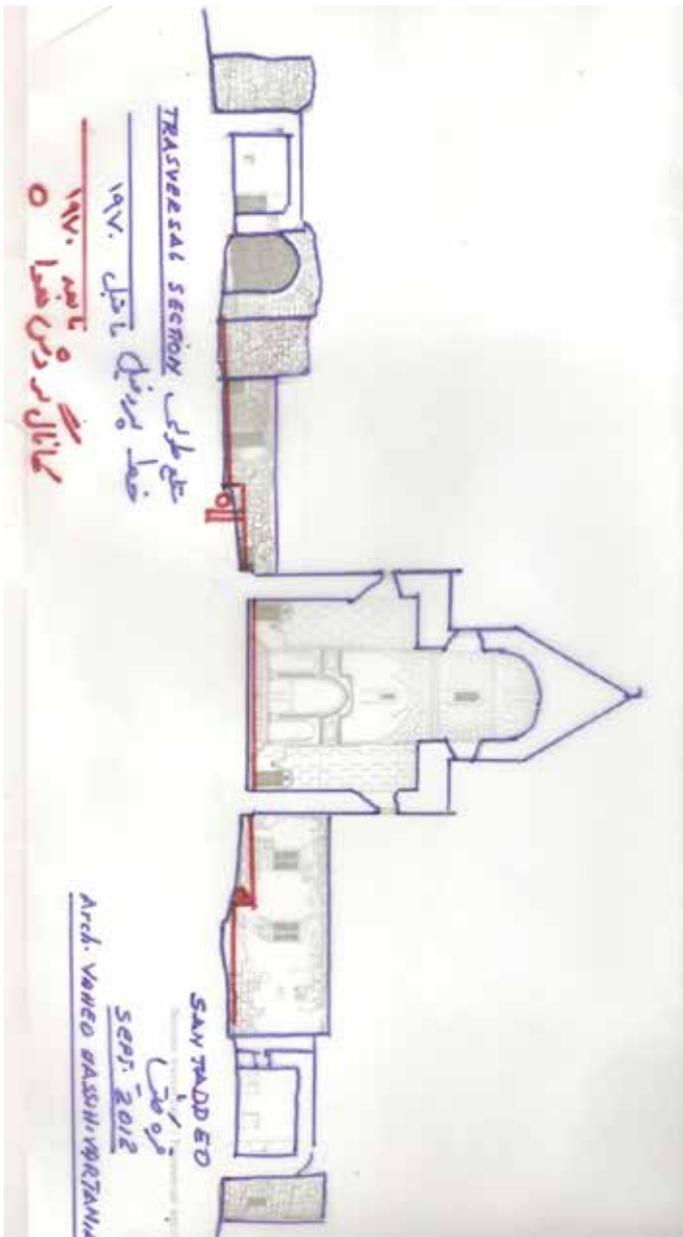

- د

Disegno n° 10- (VH)

- Opere realizzate dopo il 1971 , (Ricostruzione della parete esterna del transetto della chiesa – segnata in rosso – con l'introduzione di tubi in terracotta per la ventilazione, all'interno delle pareti del transetto.
- نوسازی دیوار بازویی کلیسا و بکار گذاشتن لوله های سفالی "رنگ قرمز" در لای دیوار دو جداره جهت خشک دیوار از رطوبت- بنا به گفته سایر تکنیسین های حاضر در دیدار سر محل .
- در نقشه بالایی با رنگ قرمز و همچنین دیوار مرطوب در عکس شماره 17 مشخص شده است-

-

Disegno n° 11 - (VH)

Disegno n° 12- (VH) Profilo ante-operam - 1971

- Profilo indicante il piano ante- operam (linea blu) e l'attuale situazione post - operam (linea rossa). L' intervento non sembra abbia prodotto l'effetto desiderato.

محوطه سازی در اطراف کلیسا عمدتاً " جهت جلوگیری از رطوبت و با کار گذاری لوله خوابیده زیر کف کنونی جهت گردش هوا در اطراف دیوارهای اصلی کلیسا بکار گذاشته شده است . عملیات کف و محوطه سازی با رنگ قرمز مشخص شده اند و رنگ ابی مربوط به پلان قبل از 1970 میباشد.

Note su particolari e pezzi mancanti

نکاتی در مورد خصوصیات و اجناس نا پیدا.

Foto 13 anno 1968 – (album delle mostra)

Foto 14 – (FA) anno 2012

- Le foto 13 e 14 sono riferiti alla cupola centrale ed evoluzione del processo fessurativo delle strutture arcuate
عکسهای مر بوط به گنبد مرکزی و طاق های بنیانی در سالیان متفاوت .

Foto n° 15 – (VV) anno 2010

Foto n°16 – (VV) anno 2012

- Foto n° 15 e 16 . La pietra per il sacrificio dell'agnello è spezzata ed è usata come anonima pietra tombale.

- Nella fpoto n° 16 è indicato Il foro che serviva per appendere l'agnello il cui sangue attraverso una canaletta ora coperta da un marciapiede percolava verso valle . Inoltre si nota l'innalzamento del livello originale della pavimentazione.

مشخصات سنگ قربانی جهت پوست کنی گوسفند که بعد از شکستن تبدیل به سنگ قبر بی هویت شده است . عکس شماره 15 و 16 .

- توسط عکس شماره 16 ارتفاع سطح جدید در اطراف کلیسا قابل ملاحظه می باشند .

Foto n° 17 – (VV) anno 2012

- La foto Panoramica del lato transetto crollato e ricostruito. (Si notala la parete più umida ed il pavimento è più alto con uno dei tubi di presa d'aria per la ventilazione, con posizione verticale non corretta, anziché orizzontale per evitare infiltrazioni d'acqua o sporcizia).

دور نمای دیوار بلزونی کلیسا بعد از نو سازی و ایجاد پله جهت جا گذاری هواکشهای افقی و عمودی وجود مداوم رطوبت در بدنه دیوار در عکس شماره 17 مشخص میباشند . خصوصیات لوله های عمودی در عکسهای 17 ذیل قابل دید می باشند .
 لوله های سیمانی مذکور جهت عدم نفوذ آب و آشغال می بایستی بطور افقی بکار گذاشته می شدند نه بطور عمودی .

Foto 17° - A - (FA) 2012

Foto 17° - B - (FA) 2012

Foto 17° - C - (FA) 2012

- Dettagli dei fori di ventilazione, di cui alla foto n° 17, nella situazione attuale. / در قسمت بالا نکر شده .

Foto n° 18 - (VV) anno 2012

Foto n° 19 - (VV) anno 2012

- Foto n° 18 . campioni di vario diametro delle canne vi ventilazione in terra cotta " Gong"(fotografia esposta nella vetrina della cupola di Soltanie a Zanjan.
- Foto 19 e 20 . Fori nella parete del transetto per il sondaggio dell'umidità nella muratura .
- نمونه های مختلف لوله های سفالی "گنگ" که در دیوار دو جداره دیوار بازوئی نو ساز بکار گذاشته شده (عکس از گنبد سلطانیه زنجان گرفته شده)
- سه عدد سوراخ در دیوار نو ساز. بنا به گفته حاضرین در محل جلسه جهت بررسی و مطالعه سوراخ شده اند

Foto n° 20 - (VV) anno 2012

Foto n° 21- (VV) anno 2012

- Foto n° 21. Fessurazione di distacco del nuovo marciapiede dalle pareti della chiesa, causanti di nuove infiltrazioni d'acqua .
- درز حاصل از جدائی کف پیاده رو جدید از بنای دیوار جانبی جزو عوامل نفوذ آب می باشد .

Foto 22 – (VV) anno 2012

- Foto22. Macchia d'umidità ascendente sul muro del transetto forse per l'introduzione delle tubazioni di terra cotta (vedi foto n° 18) con la fotografia N°18.
- Foto 23. Gruppo italo armeno fotografato sul lato destro del transetto restaurato.

Foto 23 – Luglio del 2012

لکه رطوبت صعودی در بدنه دیوار بعد از نو سازی در عکس شماره 22 قابل ملاحظه می باشد .
عکس د سته جمعی از هنیت ایتالیائی و گروه متخصصین ارمنستان.

Foto n°24 (VV) anno 2012

- Foto 24. Particolare pietra lavica frantumata .

Foto n° 25- (VV) anno 2012

- Foto 25. Sotto la cornice della copertura presa d'aria e luce per il forziere soprastante la Tomba di S. Taddeo .
- Sotto la seconda cornice finestrella illuminate la tomba di S. Taddeo .

- عکس 24 شکستگی سنگ اشفشانی دیوار پشت قسمت قدیمی دیوار قدیمی کلیسا عکس برداری شده است .
- سوراخ پنج سانتیمتری جهت گردش هوا حاصل از دوده شمع و نور گیری مخفی گاه اسلحه و جواهرات در طبقه بالای قبر طاطااوس مقدس جا سازی شده است .

Foto n° 26 –(VV) anno 2012

- Foto n° 6 . Persistenza nella parete di umidità ascendente nonostante l'introduzione dei tubi di ventilazione in terracotta e costruzione del marciapiede .
- بروز رطوبت از پائین و بالای دیوارهای جانبی و بازویی کلیسا مداوم می باشد و بنظر می رسد که کار گذاشتن سیستم گردش هوا در کف و در جداره دیوارها بی اثر می باشند .

**Immagini della copertura della Chiesa di S. Taddeo,
fotografati nel mese di luglio 2012**

عکس برداری از اوضای پوشش سقف کلیسا در تیر ماه سال جاری

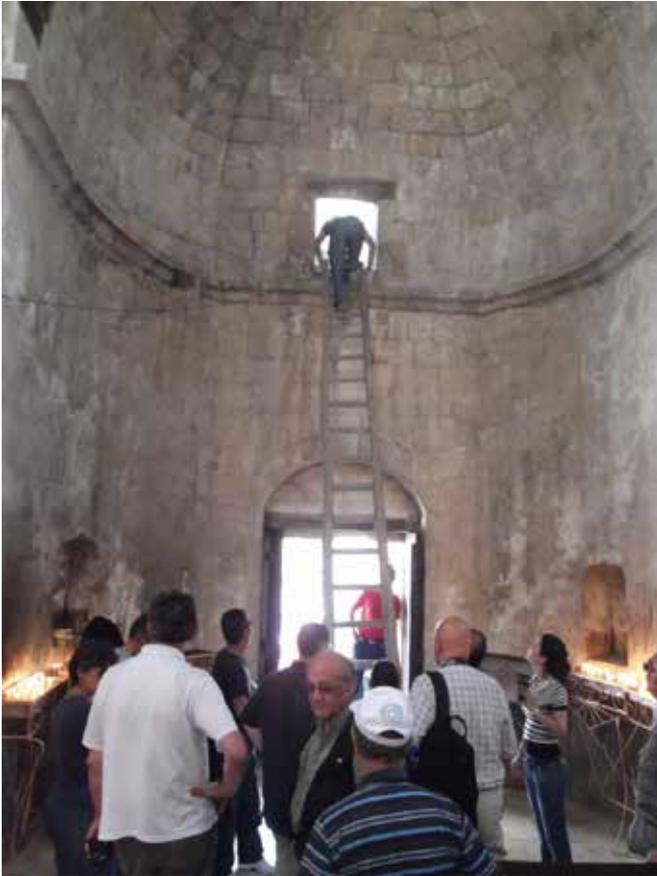

Foto n° 27 - (FA) anno 2012

Foto n° 27 e 28. Scala precaria, fuori norma , per l'uscita sul tetto .

Foto n° 28 - VV(FA) anno 2012

پله غیر استاندارد جهت رفتن پشت بام

Foto n° 29 - (VV) anno 2012

Foto n° 30 (VV) - anno 2012

- Foto 29 e 30. Insufficiente impermeabilizzazione di parti di copertura per il degrado del catrame su vari strati di iuta, senza protezione dell'apparato dagli agenti atmosferici.

- جلوگیری از نفوذ آب بارندگی در داخل کلیسا با قیر گونی فرسوده و بدون لایه محافظتی در اغلب نکات پشت بام قابل ملاحظه هستند .

Foto n° 31 (VV) anno 2012

Foto 31 e 32 . Altri particolari d'impermeabilizzazione degradata e insufficiente .

Foto n° 32- (VV) anno 2012

دلایل نفوذ اب برف و بارندگی توسط عکسهای موجود مشخص میباشند .

Foto n° 33 - (VV) anno 2012

- خروجی آب از سقف بلزونی کلیسا

Foto n°34 - (VV) anno 2012

la Cupola centrale

گنبد مرکزی

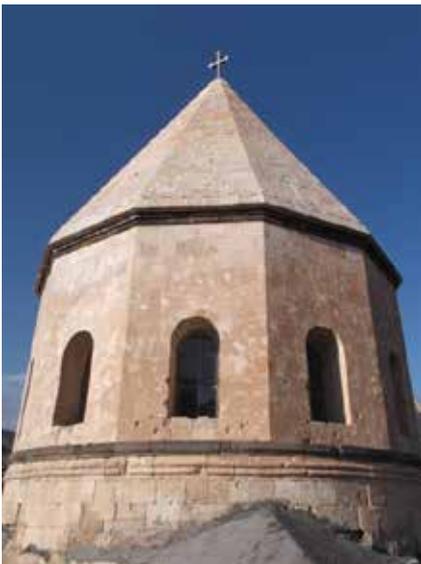

Foto n° 35 (VV) anno 2012

- گنبد مرکزی Cupola Centrale

Foto n°36 (VV) anno 2012

- Copertura dell'ingresso principale della chiesa e del porticato fotografati dal campanile

پوشش سقف ورودی اصلی کلیسا و محوطه ناقوس .

Foto n° 37 (VV) anno 2012

Foto n°38- (VV) anno 2012

- Pparicolari del perimetro della cupola centrale della chiesa di S. Taddeo. جزئیات در اطراف گنبد مرکزی

Foto n° 39 - (VV) anno 2012

Foto n°40- (VV) anno 2012

Foto n° 41- (VV) 2012

Foto n° 42 - (VV) anno 2012

- Foto N° 39 , 40 , 41v e 42 . Particolari delle strutture di copertura del transetto fotografati a ridosso della cupola.
- I materiali impermeabilizzanti sono degradati e causano infiltrazioni all'interno della chiesa . Non è protetta la muratura perimetrale del transetto (foto 39) .
- مشخصات از پوشش سقف بازویی در جنب گنبد مرکزی و عدم قابلیت جلوگیری از نفوذ آب برف و باران در عدم محافظت توسط لانه پوششی در کف و بدنه و روی دیوارهای بازویی نشانه علایم فرسودگی و بی خاصیت بودن سیستم می باشند .
- در عکس شماره 41 ضخامت جداره های دو دیوار و جداره مرکزی بین آنها بطور تقریبی قابل خوانا هستند .

- Foto n°43 - (VV anno) 2012

Foto n° 44 - (VV) anno 2012

- Foto n°43 e 44 . Perimetro della cupola minore – la parte più antica della chiesa - protetto dalla lamiera zincata

- Vista panoramica verso valle con la copertura dell' altare della chiesa ;

- بخش قدیمی کلیسا و اطراف گدبد واقع در نزدیکی محراب توسط ورقه گالوانیزه شده پوشیده و محافظت شده است .

- نمای دره از جانب پوشش سقف محراب .

Foto n°45 - (VV) anno 2012

- Foto n° 45 .Particolare perimetrale d'attacco della parete della cupola con la copertura della chiesa: degrado dell'impermeabilizzazione. عکس بین دیوار و کف دور دیوار گنبد فاقد حمانت و پوشش لازم .

Foto n° 46 - (VV) anno 2012

- Foto 46. Cupola centrale e particolari della arcata sopra il lucernario.

سنگ طاق یکی از نورگیرها زیر گنبد و اوضای سنگهای اطراف گنبد .

Foto n° 47 - (VV) e (FA) anno 2012

- Foto 47 e 48 . Muro laterale della cupola con larghe fessurazioni . si nota il repperto fossile (conchiglia marina)
- Altre fessurazioni sono tra le pietre calcaree chiare e queee laviche scure .

Foto n° 48 - (VV) anno 2012

فسیل صدف دریائی و فاصله های ایجاد شده در بین بلوکهای سنگ در بدنه گنبد .
 درز دور تا دور بین سنگ سیاه و بدنه گنبد یکی دیگر از دلائل نفوذ مداوم آب بارندگی از دور بدنه گنبد به داخل کلیسا می باشند .

Foto n° 49 - (VV) anno 2012

- Foto 49. Particolari copertura della cupola centrale;
- Foto 50. Passaggio tra due corili del monastero.

Foto n° 50 - (VV) anno 2012

برخی از خصوصیات سنگهای گنبد .
 راه گنر بین دو محوطه صومعه .

Foto n° 51 - (VV) anno 2012

Foto 51. Pietra tombale di S. Taddeo sul basamento della chiesa : si legge l' anno della realizzazione della pietra, che indica la data all'inizio del 301 (data della cristianizzazione dell'Armenia attraverso l'apostolato di S. Gregorio).

سنگ قبر ططاووس مقدس در روی سنگهای ردیف هم کف جا سازی شده و تاریخ بعد از به رسمیت در آمدن مسیحیت در ارمنستان توسط گریگور مقدس یعنی 301 میلادی در روی آن حکاکی شده است
این سنگ درست پشت محوطه اصلی قبر سن طا طاووس قرار گرفته است (اطاقک در سمت راست محراب قرار گرفته است) .

Foto n° 52 - (FA) anno 2012

Foto n° 53 - (FA) anno 2012

- Foto n° 52 . Tomba di San Taddeo posta sul lato destro dell'altare). La pietra tombale (foto n° 51) ora è all'esterno della chiesa. Si nota nelle pareti l'effetto del fumo delle candele votivo .
- Foto 53. Passaggio segreto (posto sul lato sinistro tomba san Taddeo) per accedere al vano superiore usato come tesoro e conservazione delle armi. Il cunicolo d'accesso era ritenuto dcanna ventilazione per il fumo delle candele e mascherava la sua funzione d'accesso al tesoro segreto, che era illuminato da un foro di cm 5 vedi foto n°25.

قبر س. ططاووس سمت راست محراب کلیسا (پشت سنگ قبر طبق عکس شماره 51). دیوارهای آغشته به دود شمع که از طریق زائترین در طاقچه واقع در دیوار سمت راست قبر قرار گرفته است در ضمن پوشش ورودی به مخفی گاه اسلحه و گنج صومعه در محوطه بالای این اطاق قرار گرفته است
عکس شماره 53 ورودی به طبقه بالا از طریق سقف طاقچه امکان پذیر می باشد . مخفی گاه دارای یک هواگیر و نورگیر به قطر 5 سانتی متر میباشد.

Foto n° 54 – (FA) anno 2012

Foto 54. Frantoio dell'olio per illuminazione e cucina del monastero.

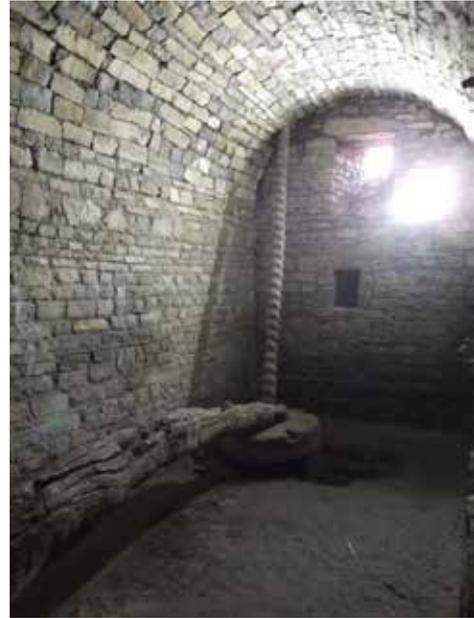

Foto n° 55 – (FA) anno 2012

Foto n°55. Torchio per la spremitura dei semi per ricavare l'olio. و اسباب برای خورد کردن دانه جهت گرفتن روغن سوخت و اشپزی بکار برده میشد و در اطاق جانبی محل پرس کیسه دانه های خورد شده قرار گرفته که گویا در برنامه آینده نزدیک مرمت آن قرار گرفته است.

Foto n° 55 – (FA) anno 2012

Foto n° 56 – (FA) anno 2012

- Foto n° 55 e 56 . Fessurazioni verticali e macchie di umidità risalenti dalle fondazioni e discendenti dalle coperture.

- فاصله گیری سنگها در امتداد یک خط عمودی که در اغلب نکات کلیسا دیده میشوند همیشه با رطوبت چه از بالا و از کف زمین همراه میباشند .

Foto n° 57 – (VV) anno 2012

- Foto n° 57. Gradino nato dopo gli interventi del 1971 sulle fondazioni (disegno N° 7). Tutti i lavori di restauro e consolidamento della chiesa , a partire dal 1971 ad oggi, pur avendo durante la missione .

ناهمواریهای مختلف بین سطوح مختلف داخل کلیسا که حاصل بتن ریزی در پایه های ستون های مرکزی زیر گنبد اصلی است . ناهمواری های موجود در کف زمین و کار گذاشتن سنگ فرش بر روی کف اصلی کلیسا نما یانگر کارهای بنیانی پر مفهوم دوران بعد از 1971 تا امروز میباشند .

Foto n°58 – (VV) anno 2011

- Foto 61. La nicchia posta sul lato destro dell'entrata forse era usata per accendere una candela votiva. Oggi su tutta la parete vi sono posizionati candelieri per ardere, tutti i giorni , numerosissime candele accese dai pellegrini . La parete è nera per il fumo e cosparsa di cera maelodorante.
- جا شمعی های فلزی نمایان گرفت و امد زائرین میباشند که هزاران شمع در روز و بطور مداوم شبانه روزی دیوارهای کلیسا را سیاه و لوحه های کنده کاری شده تاریخی را از دود و سیاهی پوشانده اند .

Foto n° 59 - (VV anno) 2011

Foto n° 60- (VV anno) 2011

- Foto 62 e 63 . Anche il fonte battesimale è nero per il fumo e cosparso di cera delle candele.

- گوشه خاص غسل تعمید در تاقچه با لگن برنجی و یکی دیگر از نمونه های عصر جا مانده از دود شمع میباشد

Alcuni particolari delle pareti degradate

ALBUM PERSONALE DEL 2011 /12

(عکس از البوم شخصی سل 2011).

Per le foto dal N° 61 al N° 67 vedere le note in fondo alla foto N°67

برخی از نمونه های دیوار های مخروب که از 61 تا 67 شماره گذاری شده اند.

Foto n° 61- (VV anno) 2011

Le superfici delle facciate a lato destro della Chiesa

Foto n° 62 - (VV anno) 2011

سطح نمای طرف راست کلیسا.

Foto n° 63 - (VV) anno 2011

Foto n° 64 - (VV) anno 2011

Foto n° 65 - (VV) anno 2011

- Ingresso principale della chiesa ,
Lato esterno del campanile

Foto n° 66 - (VV) anno 2011

ستون ناقوس و ورودی اصلی کیسا در سمت چپ قرار گرفته
نمای خارجی ستون ناقوس

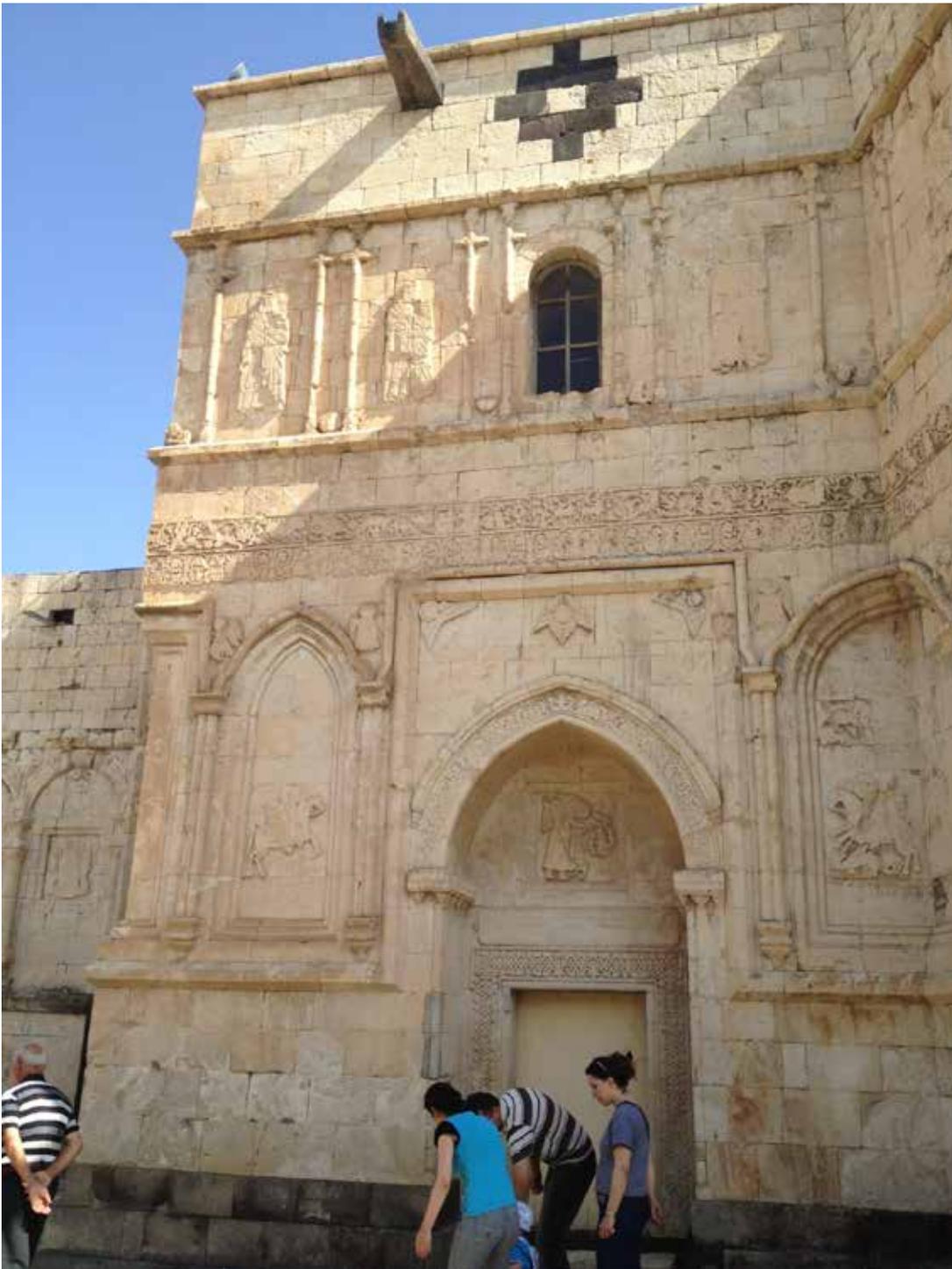

Foto n° 67 (VV) anno 2011

- Foto N° 67. E' la facciata piu degradata, lato destro del campanile.

Rappresenta tutte caratteristiche piu evidenti della cattiva conservazione dell'apparato scultoreo, narrativo- decorativo del complesso monumentale . Vi sono fessurazioni e dissesti , difetti di connessione delle pietre a causa di restauri antichi e recenti, salificazioni ed efflorescenze di umidità in ogni parte, molte scritte sono ormai di difficile lettura. Tutte queste osservazioni possono essere riferite anche alle fotografie precedenti dal N° 64 al n° 67.

Oltre le fessure stanno scomparendo i bassorilievi con i personaggi di santi, dignitari, regnanti ed una fascia decorativa che illustra le letteratura poetica dei classici iraniani,

نمای سمت چپ ناقوس کلیسا که مخروبهترین بخش این مجموعه بشمار میروند که بیانگر احتمالی از بین رفتن تمامی حکاکی ها و اسناد تاریخی و چهره های مقدس و شخصیت ها اشرافیان تاریخی منجمله کننده کاری های واقع در نوار بالائی که وصفی از شعر داستان سرایان محبوب ایران زمین میباشند.

Foto n°68 (VV) - anno 2011

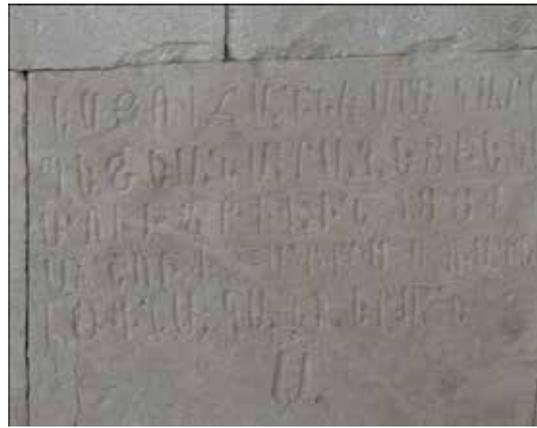

Foto n°69 (VV) - anno 2011

-Foto N° 68 e 69 . Sono ancora leggibili scritte e graffiti devozionali di pellegrini, una datata 1887(foto N° 67) e l'altra 1904. (Foto N° 68)

- E' incisa la lettera maiuscola armena " A " per il corretto posizionamento delle pietre ugualmente marcate , che tutti insieme costituiscono un ricorso murario di conci lapidei da montare tutti a lo stesso livello . Altre lettere dell'alfabeto sono usate per indicare i successivi e superiori filari della parete .

هنوز امکان خواندن یادگاری های زائرین گنری میسر میباشد که در تاریخ 1887 امضاء شده و دیگری در عکس شماره 68 با تاریخ 1904 خوانده می شود . همان سنگ حاوی حرف اول الفبای ارمنی است که نشان دهنده ردیف و نظم چین قطعات پیش ساخته سنگها می باشند که با همین حرف برای همین ردیف علامت گذاری شده اند و حروف بعدی برای ردیفهای بالائی انتخاب شده اند .

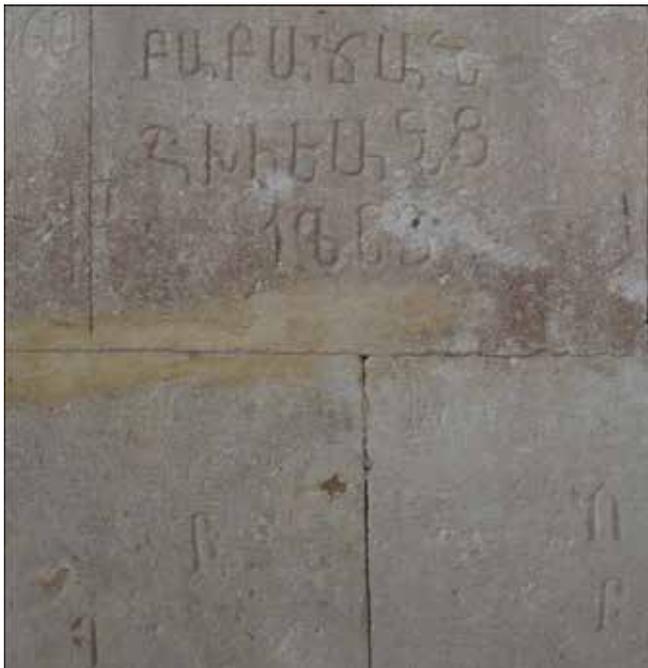

Foto n° 70- (VV) - anno 2011

Foto n°71- (VV) - anno 2011

- Foto n° 70 . Vi è un grafito risalente al 1863.
- Una pietra marcata con la lettera " B " e sottostante "B" rovesciata si confronta con una contigua inspiegabilmente marcata superiormente "A" capovolta e sottostante "B " nella giusta posizione .
- Le lettere incise sono tutte eseguite probabilmente dalla stessa mano.
- Foto n° 71. Il è portale è attualmente con una porta provvisoria di modesta fattura. Sulla lunetta del portale vi sono distacchi e fessurazioni rispetto all'arco della volta.

- اثر یادگاری زائر مربوط به زمان 1863 است /بلوک زیری سمت چپ با حرف ب- علامت گذاری شده ولی زیر همین حرف -ب- بر گردانده شده به سمت چپ و در سنگ سمت راست بلوک دو بلره حرف-ب- تکرار شده ولی در وسط سنگ حرف -آ- به طرف بالا گردانده شده است .

-

- عکس شماره 71 نماینگر جدائی بالا در از طاق بالائی می باشد و در کنونی دری است موقتی .

Altre fotografie rare e di costume سائر عکسهای کمیاب محل

Foto n° 72 Album personale dell'Ing Ohanjianian anno 1950

- Fotografia della vecchia Campana della Chiesa in bronzo. A fianco si nota un'altra fotografia della porta originale della chiesa .

زنگ برنزی اصلی کلیسا با در اصلی کلیسا . (آلبوم خانوادگی مهندس اوهانجیانیان)

Foto n° 73 – antecedente dell'anno 1970

- Tipica porta dei monasteri armeni (foto antecedente all'anno 1970). Una porta simile esiste a S. Stefano ed anche nelle chiese di S. Astvazazin e S. Arakelian vicino al lago Sevan di Yerevan
- در نمونه از درهای سنتی صومعه های آرامنه (عکس ما قبل 1970) که مشابه آن در کلیسای س. استفانوس و یر کلیسای س. آستواتساسین و س. آراکلینان نزدیکی دریاچه سوان ایروان موجود است .

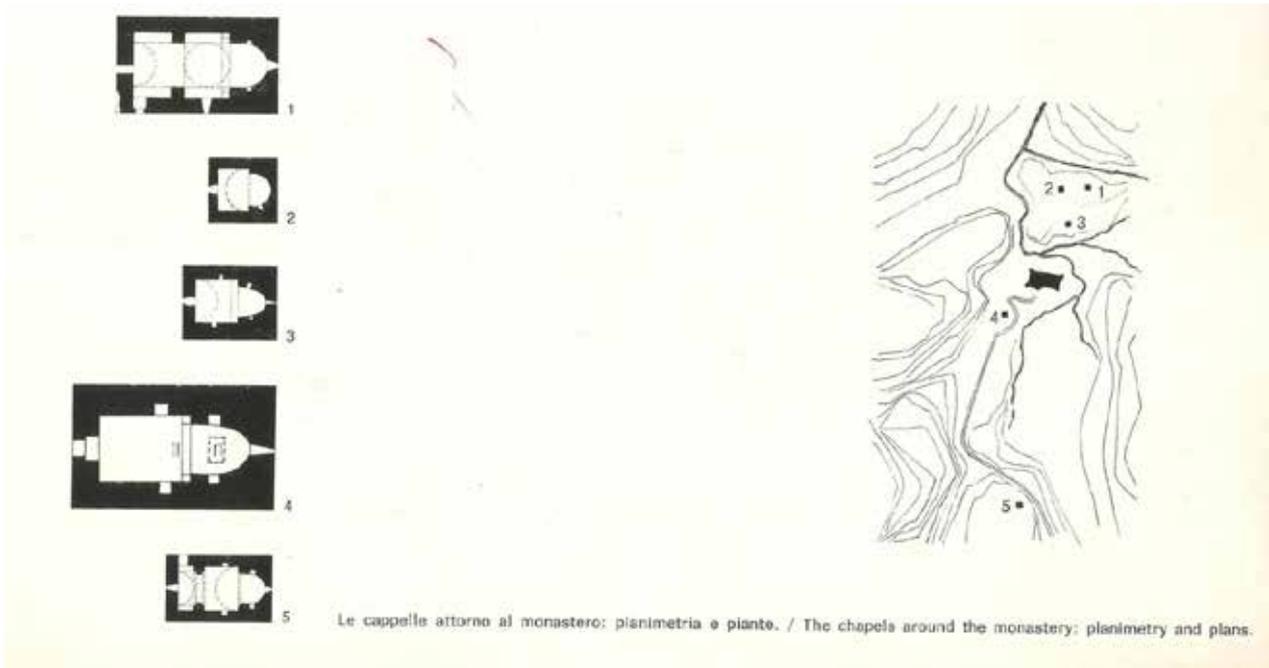

Foto 74- (FA) anno 2012

- 14 Sett. dell' 2012 - Foto ricordo della cerimonia per la celebrazione del Quinto anniversario della iscrizione dei due Monasteri armeni , S. Taddeo e S. Stefano , nell'albo dell' Unesco come patrimonio della Umanità ..
- Sul palco sono presenti : il Presidente di UNESCO, il Presidente della regione di Azerbaijan , Patriarca di Tehran e patriarca di Azerbaijan, i sindaci di Cialdran e Urumiè ;

ژوئن 2012 مراسم 5 امین سال اسم نویسی صومعه های س. طاووس و س. ستفانوس در ایوم یونسکو با شرکت مدیر سازمان یونسکو در ایران . استاندار آذربایجان اسقف ارمنه تهران و نریاجان و شهرداران رضائیه و چالدران شرکت داشتند .

Foto

Disegno n° 75- (VV) 1970

Foto n° 76(VV) anno 2011

- Indicazione dei tre santuari di Zaccaria e famiglia. /
/ - Foto N° 77. Tre santuari adiacenti al monastero

Foto n° 77 (VV) anno 2011

تابلوی راهنمایی مقبره زاکاریا در 100 متری صومعه
در محل جمعاً 3 مقبره دیگر وجود دارند

Foto n° 78 (VV) anno 2011

Foto 78: Santuario della prima Suora Armena martirizzata insieme a S. Taddeo sulla collina adiacente allo stesso monastero di S. Taddeo. /
مقبره سندوخت مقدس اولین راهبه ارمنی بوده که همزمان با س. ططاووس در همان سال به شهادت رسیدند. همین مقبره قبل از رسیدن به صومعه میباشد.

EVENTO STRAORDINARIO VOLUTO DAL PATRIARCATO DI TABRIZ

Il 14 sett. 2012 festa della S. Croce.

اتفاق بلا منتظره با خواست اسقف آنریباچیان در 14 سپتامبر 2012 برای برگزاری جشن صلیب مقدس

Foto n° 79 - Ricevuto dal Patriarcato dell'azerbaijian 14 Sett. 2012

- Santuario di S. Maria. E' uno dei santuari indicati nel disegno n° 78 della Mappa generale.
- Costruzione del 1650 e restauro del 1711.

عبادت گاه حضرت مریم در نقشه شماره 75 مشخص شده که در سال 1650 ساخته شده و در سال 1711 مرمت شده است

Foto n° 80 anno 2012

- Foto n° 83. un khach Kar (= armenian Cross Stone) del '997 .
- Foto n°84 - Lapide tombale del 1315

- Nel 1721 Padre Zakaria murò questi due reperti lapidei , di diversa epoca e provenienza, accanto alla porta principale di ingresso e sopra l'apertura posteriore di Chiesa di S. Maria nelle vicinanze di S. Tadde, in ricordo dei genitori , Padre Karapet e Mamma Garan e di suo figlio Murad e le due figlie " Tapone e Zanon -

- در سال 1721 روحانی زاکریا
- دو لوحه سنگی با سنوات و امکن مختلف در دیوار نصب کرد. در جنب در اصلی و در روزنه پشتی کلیسای حضرت مریم به یادبود والدین خویش پدر روحانی اش کاراپت و مادر گلران و پسرش به اسم مراد و دو دختر تاپونه و زانون نصب کرد.

Foto n° 81- anno 2012

سنگ صلیبی سال 997 میلادی
سنگ قبر سال 1315 میلادی

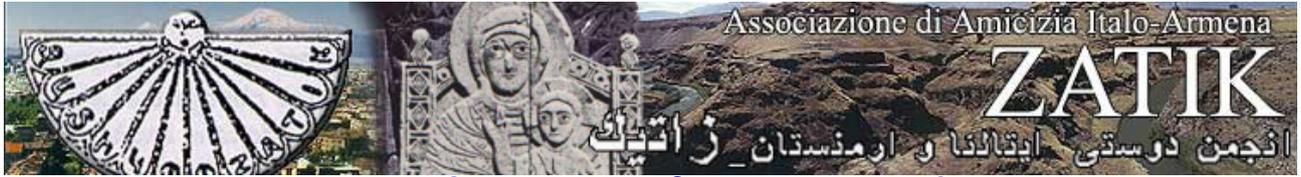
Foto n° 82 – anno 2012
foto ricevuto dal Patriarcato di Azerbaijan

- Il Patriarca della Chiesa Apostolica Armena dell'Azerbaijan Grigor Cheftchian celebra la festa dell' Esaltazione della Santa Croce che e' la piu' importante delle cinque grandi feste della Chiesa Apostolica Armena;

اسقف کلیسای آرمینه آنزبایجان گریگور چفتچیان مراسم عبادت به یکی از مراسم مهم پنج گانه خاص مسیحیت آرمینه را برقرار کرد

Dr. Vahed Massihi Vartanian
Ponzano Romano 4 – 00189 Roma
T.F. +390664011813 M.+393477539508

www.zatik.com - zatic@zatic.com - g.falconi@hotmail.it - vartanian2000@hotmail.com
 Tel: Fax+3906 6401183

C/o via ponzano Romano n° 4 00189, Roma – Italia

15 Settembre 2012/ Roma

The St. Stephen monastery

DOCUMENTAZIONE FOTOGRAFICA DEL MONASTERO DI S. STEFANO

صومعه سنت ستیان مقدس یا صومعه دره شام

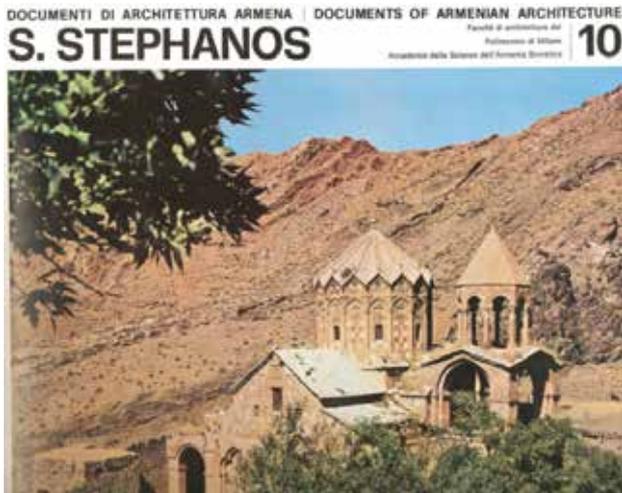

Foto n° 1

Mappa n° 2 – Carta di riferimento **نشانی مقصد**

-Foto n°1. *Catalogo generale di S. Stephanos pubblicata nel 1980*

- جلد آلبوم با اسناد و تصاویر چاپ 1980 -

documents of armenian architecture – documenti di architettura armena

- Collana diretta da Agopik ed Armen Manoukian
- Co- editr and editorial secretary : Herman Vahramian
- Istitute of Humanistic Subjects of the Faculty of Architecture of Milano
 Research on Armenian Architecture of Polytechnic of Milano .
 Direttore > Adriano Alpago Novello
- Accadey of Science of Soviet Armenia Art Section / Erevan
- Director / Rouben Zarian
- Co-ordinator and promoter of italo – Armenian cultural exchanges : Armen Zarian
- Textsi: Hartmut Hofrichter , Gabriela Uluhogian
- Cronological history : Hovhannes Hakhnazarian , Hartmut Hofrichter
- Translations :
 German- Italian :Mirella Caffrini
 Italian – English : Robert Miller
 Itlian– armenian : Levon Zekiyian
- **Fotographic documentation** : Nice Vecchione, Armen Hakhnazarian Hartmut Hofrichter Razmik Aertzouian , Haig Uluhogian , Jaures Woskanian
- Editore :
 Edizione Ares –
Fotoincisioni: fotolito G. Colombi, Milano
Stampa : Grafiche Editoriali Ambrosiane, Milano

▪ Agosto 1980 Printed in Italy

**Cronologia
dello sviluppo del
complesso monastico
di S. Stefano**

**Chronological History
concerning the
development of
St. Stephen's
monastery**

a cura di/by
Hartmut Hofrichter

- I ■
- II ■
- III ■
- IV ■
- V ■
- VI ■
- VII ■
- VIII ■

Briefly, the complex architectural superstrata of St. Stephen's monastery can be divided up into eight main periods.

□ The first phase witnessed the construction of the external walls (with the sharp division into two parts and two levels), particularly the north section and the south-west corner with the towers. Belonging to this first period, though of uncertain date, is the approach passage, with the adjacent room (on two floors) facing south.

□ A second period can be noted in the important works carried out under the abbot Martiros (1589 or a little earlier): the external rectangular box masonry work of the main church and the building of the bell-tower towards the north date back to this phase.

□ Around 1641 (the third period) the external perimeter in the upper part of the church (towards the south-east) was rebuilt (or completed).

□ The fourth period (1641-1680) is the one responsible for the greater part of the still existing buildings. Particularly worthy of mention is the work (encouraged by Katolikos Jacob) consisting of the substantial rebuilding of the interior of the church, which takes on a typical triconch shape, together, on the outside, with the building of the drum and the beginning of the stone facing of the façades (in particular the west and east parts). Lastly, this period is also responsible for the group of monastery buildings on the eastern and south-eastern side of the main courtyard.

□ In the period 1680-1726 (the fifth phase) the inside of the church dome was renewed (this, in fact, shows no sign of damage, thus proving that this work was done after the 1679 earthquake).

The side altar baldachins were built in 1715 and 1723, and the ambo in 1720. In addition, work was also finished on the stone facing of the western entrance, the building of the bell-tower on the south flank (perhaps of earlier origins), the main entrance to the monastery with defence towers and, practically speaking, all the buildings on the western side of the main courtyard.

Finally, in 1726 came the transformation into a church of the extended hall (at one time open towards the courtyard) situated on the north flank of the church, between this and the boundary wall.

□ A sixth period (1759-1823) can be traced in the church roof restoration work following the 1759 earthquake and in the rebuilding of the angular boundary towers towards the entrance. The painted decoration of the inside of the church dates back from 1826.

□ Between 1832 and 1900 (the seventh period) the renewal of the bell-tower cupola and other minor works, all concerned with the bell-towers, should be remembered.

□ The most recent phase (the eighth period-20th century), the last of them all, has, due also to a progressive economic decline, been devoted solely to routine maintenance.

Foto N° 39 . 1968

Foto N°40 - 1968

- Le due foto con i N° 39 e 40 sono dell'album della esposizione dell'Architettura Medioevale Armena tenutasi a Roma nel Palazzo Venezia dal 10. 30 gigno 1968 - veddi pagina 2 del documento relativo a S. Taddeo -

- ادامه شرح در صفحه 2 الیوم مربوط به قره کلیسا

- تشکرنامه هئیت بر گزارى دررم ارزشخصیت های بر جسته نامبرده اشاره شده در دنباله ضمیمه
نمایشگاه معماری ارمنه در قرون وسطی در سال 1968

Si rivolge un vivissimo ringraziamento a quanti hanno voluto in vario modo contribuire a questo lavoro; si ringraziano in modo particolare:

- il prof. Ruben Zarian, direttore dell'Istituto delle Arti dell'Accademia delle Scienze di Erevan;
- il prof. Konstantin Hovhnesian, direttore del Comitato per la Conservazione dei Monumenti Storici della Repubblica Socialista Sovietica d'Armenia;
- il prof. Varazdat Haroutiounian, presidente dell'Ordine degli Architetti di Erevan;
- il prof. Alexandr Sahinian;
- il prof. Morous Hsratian;
- il prof. Stepan Mnatsakanian;
- la dott. Margarita Ter Simonian e tutti gli altri Studiosi e Membri dell'Accademia delle Scienze di Erevan che hanno facilitato in tutti i modi le attività della Missione 1966;
- l'ing. Konstantin Altonian, direttore dell'ufficio per la Pianificazione Urbanistica della Città di Erevan;
- l'arch. Micael Masmanian.

Un ringraziamento del tutto particolare si rivolge all'arch. Armen Zarian, al quale va il merito di aver proposto e realizzato i rapporti di collaborazione culturale tra l'Università di Roma e l'Accademia delle Scienze di Erevan.

Si ringraziano, inoltre, le autorità civili e militari della Turchia e dell'Iran, che hanno agevolato lo svolgimento dei lavori della Missione 1967; e in particolare:

- M. Alsattin Oglaper, vice governatore di Kars;
- il Rev. Vartan Vardapet Demirdjian, Archimandrita della Diocesi di Tabriz.
- M. Mahadjer, direttore dell'I.N.T.O. (Iran National Tourist Organisation) di Tabriz.
- il dott. Wolfram Kleiss, vice direttore del « Deutsches Archäologisches Institut » di Teheran.

Si ringraziano pure studiosi, specialisti, Istituti e Associazioni che hanno facilitato in vario modo le ricerche degli architetti, mettendo a disposizione archivi, biblioteche, materiale di documentazione, competenze specifiche; e in particolare:

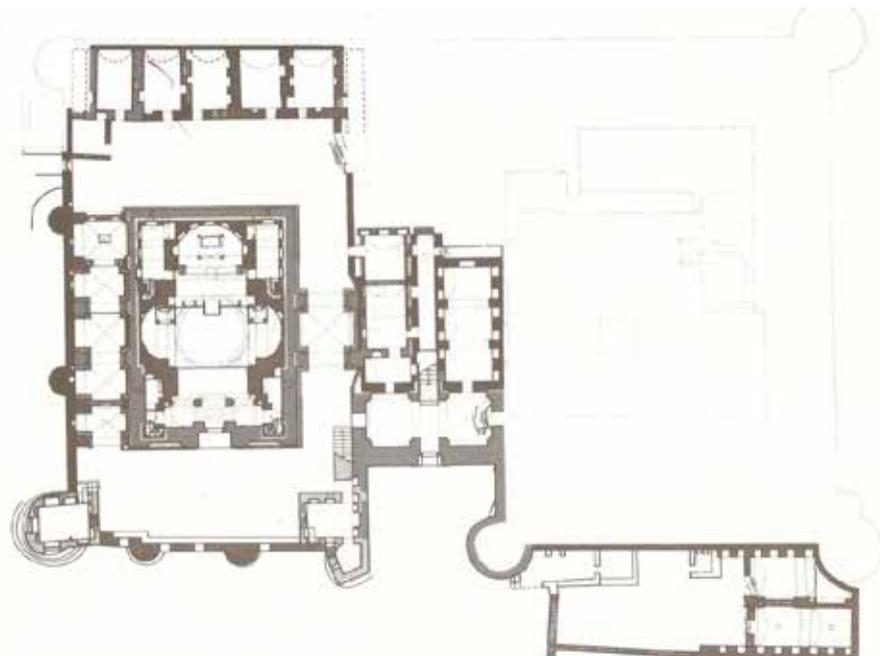
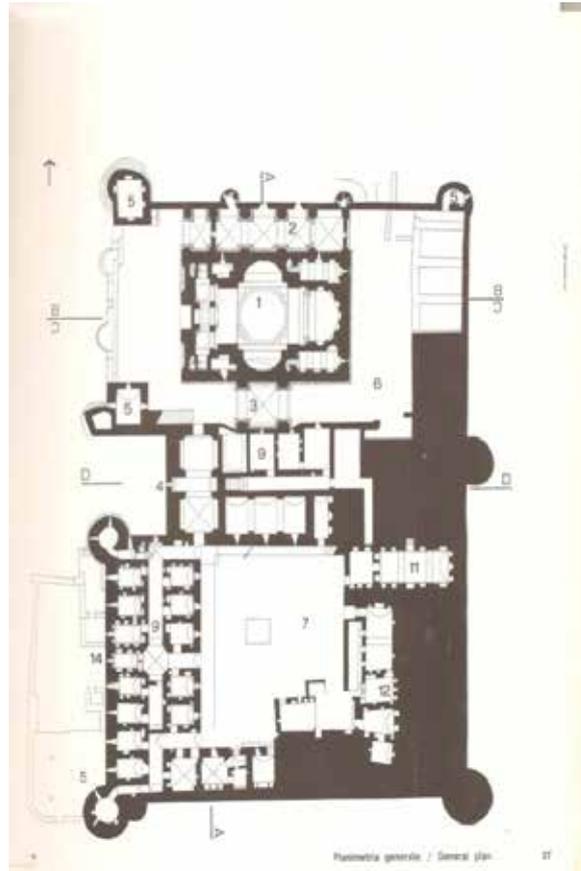
- M.ile prof. Siraple der Nersessian;
- M. prof. Armen Khatchatrian;
- M. prof. Hrand Berberian, redattore della « Revue des Etudes Arméniennes »;
- i Rev. PP. del Pontificio Collegio Armeno di Roma;
- i Rev. PP. Mekhitaristi di Venezia, di Roma, di Vienna;
- l'Istituto Italiano per il Medio e l'Estremo Oriente;
- l'Istituto di Glottologia della Facoltà di Lettere dell'Università di Roma;
- l'Associazione Italiana per i Rapporti culturali tra l'Italia e l'Unione Sovietica;

E' doveroso, infine, fare riferimento alle parallele attività di ricerca sulla Architettura Medioevale Armena, che vengono condotte presso l'Istituto di Umanistica della Facoltà di Architettura del Politecnico di Milano da un altro gruppo italiano di studiosi: l'arch. Adriano Alpago Novello, l'ing. Haroutioun Kasandjian, l'ing. Armen Manoukian.

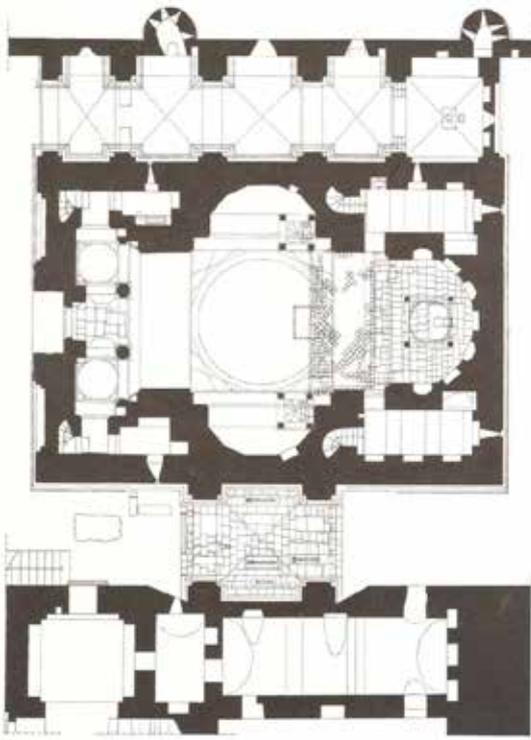
Planimetrie e sezioni del MONASTERO DI S. STEFANO

Planimetria generale / General plan
scala / scale 1 : 500

1. chiesa maggiore
the main church
2. chiesa minore
the small church
3. campanile
the bell-tower
4. ingresso
entrance
5. torri
towers
6. cortile nord del monastero
north courtyard of the monastery
7. cortile sud del monastero
south courtyard of the monastery
8. corridoio
the hall
9. celle dei monaci
the monk's cells
10. celle dell'abate
the abbot's cells
11. refettorio?
refectory?
12. tracce di muri ed altre costruzioni
traces of the walls and other buildings

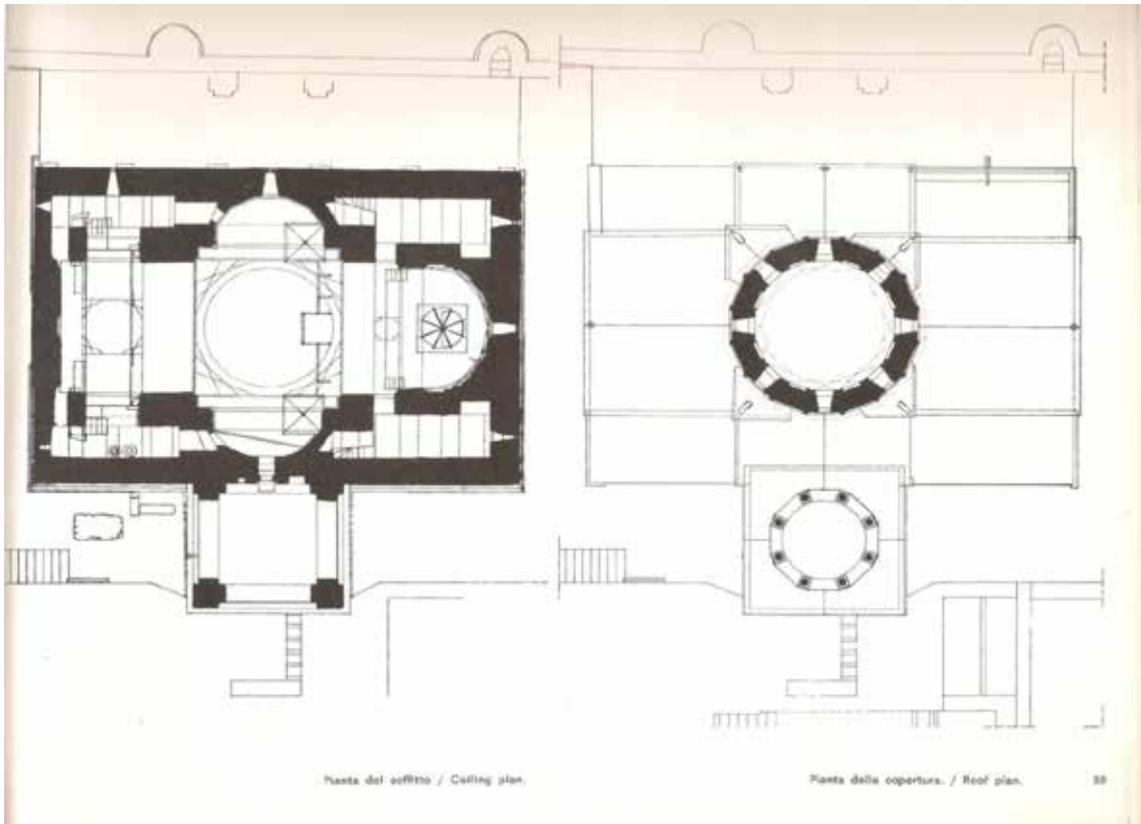
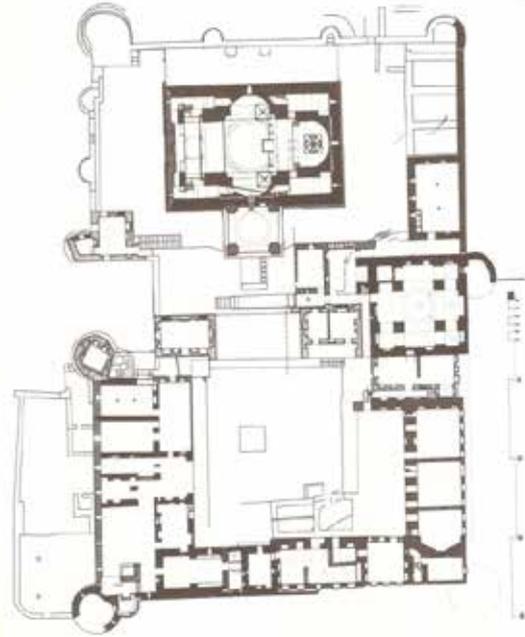

Planimetria a quota inferiore.
Lower general plan.

Pianta / Plan.

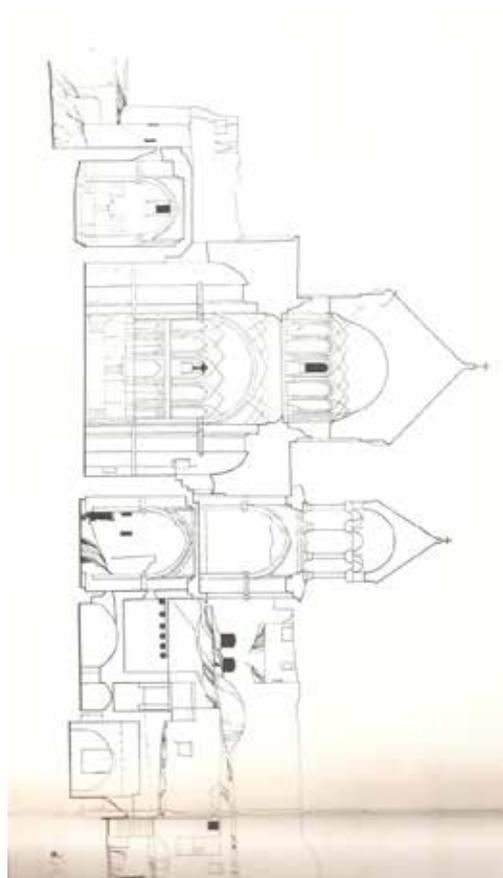
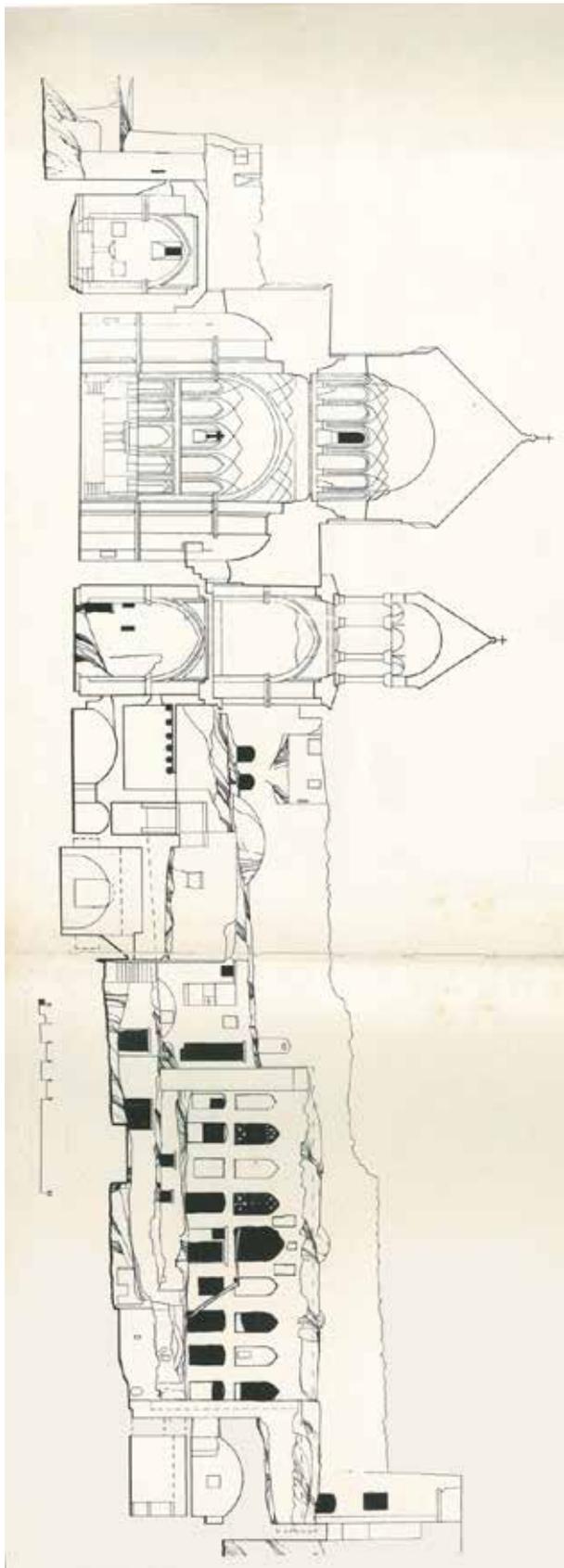
Piantone a quota superiore.
Higher general plan.

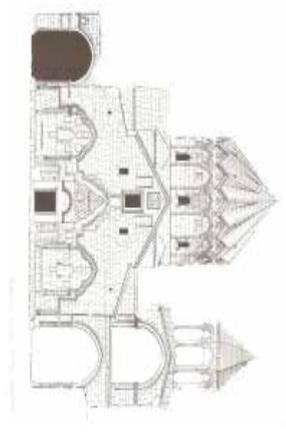
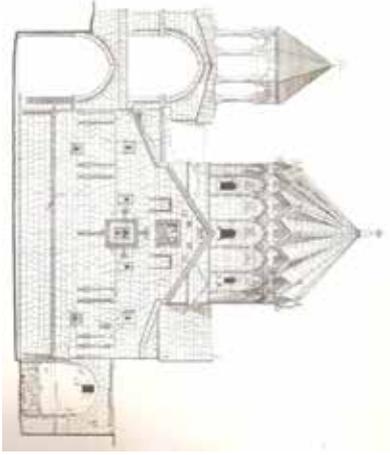

Pianta del soffitto / Ceiling plan.

Pianta delle coperture. / Roof plan.

Sezioni longitudinali e trasversali del monastero

Fotografie dell'archivio personale (febbraio del 2010)

- le immagini sono state prese prima del Restauro del campanile nel 2011

Foto n° 3 anno 2010

- zona riservata per i parcheggi

مکان توقف وسایل نقلیه

- Viale con in fondo un portale di ingresso al monastero e passaggio sotto l'acquedotto le cui acque, provenienti da una sorgente vicina, confluiscono a valle nell'alveo del fiume Arax

راهی که از چشمه به

- رود ارس میرسد

Foto n° 4 - anno 2010

Foto n° 5 - anno 2010

Foto n° 6 - anno 2010

- Foto n° 5 e 6. Sorgente dell'acqua minerale canalizzata verso la vasca di allevamento delle trote che è situata a monte dell'acquedotto; (vedi foto n°4)

- جوی بندی برای بردن آب به حوضچه های پرورش ماهی - قزل آلا

Foto n° 7 - anno 2010

- Foto n° 7 - Vasca di deviazione delle acque verso la piscina o verso l'acquedotto

آب بند قنات هوایی که از روی پل به طرف رودخانه لراکس سرزیر است

Foto n° 8 - anno 2010

- **Foto n° 8- muro di recinzione del monastero lato ingresso principale** حصار جانبی درب اصلی ورودی به صومعه

Foto n° 9 - anno 2010

- **Foto n° 9 . Recinto e portale dell'ingresso al cortile**

- **Foto n° 10 - Angolo di due lati del muro di recinzione del cortile.**

Foto n° 10 - anno 2010

دروازه ورودی و حصار باغ .
حصار دو طلع محوطه صومعه.

Foto n° 11 - anno 2010

- **Foto n° 11 - passaggio laterale comunicante con il cortile posteriore della Chiesa** ; فرعی به حیاط خلوت پشت کلیسا ; ورودی

- **Foto n° 12 - ingresso principale della Chiesa**

Foto n° 12 - anno 2010

ورودی اصلی به کلیسا .

Foto n° 13 - anno 2010

- **Foto n° 13 - Impalcature per la ricostruzione della cupola del Campanile;**

- **Foto n° 14 - Passaggio sotto il campanile**

Foto n° 14 - anno 2010

دار بست برای تعمیر گنبد .
گذر زیر ناقوس .

Foto n° 15 - anno 2010

Foto n° 16 - anno 2010

- Foto n° 15 e 16 - Impalcature per la ricostruzione della cupola del campanile sul porticato ; (l'impalcatura non è conforme alle normative vigenti).

دار بست رعایت موازین ایمنی

Foto n° 17 - anno 2010

- Complesso monumentale di S. Stefano senza Campanile (prima della ricostruzione 2012)

مجموعه ابنیه تاریخی سنتو استفانو بعد از فرو ریختن ناقوس.

Foto n° 18 - anno 2010

Foto n° 19 - anno 2010

- Foto n° 18 e 19- Panoramiche del cortile circondate dalle aule, spazi collettivi e celle monastiche ;

حیاط با غرفه های مختلف

Foto n° 20 - anno 2010

- Foto n° 20 e 21. Idem come sopra

Foto n° 21 - anno 2010

حياط با غرفه ها

Foto n° 22 - anno 2010

- Foto n° 22 - Interno della Chiesa: insufficienti impalcature per i lavori da effettuare sulla cupola e sul campanile;
 - دار بست غیر استاندارد در داخل کلیسا و زیر گنبد بزرگ

Foto n° 23 - anno 2010

- Foto n° 23 - La porta con gli intarsi di legno (ciliegio, mandorlo, noce e gelso .....) tipica delle chiese armene degli ultimi secoli (si ripetono nella chiesa di S. Taddeo e nelle chiese che si trovano sul lago di Sevan di Yerevan);
 - در منبت کاری با چوب گیلان، بادام، گردو و یاس که در سه قرن اخیر در کلیسا های اطراف دریاچه سوان در نزدیکی ایروان مرسوم بوده است

Foto n° 24 - anno 2010

- Foto n° 24 e 25 -ingresso e la galeria dei quadri storici. Relativi ai monumenti vicini ai due monasteri di S- taddeo e S. Stefano .

-
-

Foto n° 25 - anno 2010

ورودی گالری عکس های تاریخی ابنیه های سن تاداو و سنتو استفانو
سالن نمایشگاه عکسهای مربوط به کلیساها و اماکن تاریخی موجود در محوطه

Foto n° 26 - anno 2010

- Foto n° 26 - Altare della chiesa di S. Stefano
- Foto n° 27 - Sala di preghiera per i pellegrini musulmani .

-

Foto n° 27 - anno 2010

محراب سن استفانو
سالن نماز برای زائرین مسلمان

Foto n° 28 - anno 2010

- Foto n° 28e 29 -Particolari della cupola arsa nell' incendio di alcuni anni fa .

Foto n° 29 - anno 2010

گنبد بعد از آتش سوزی در چند سال پیش.

Foto n° 30 - anno 2010

Foto n° 31 - anno 2010

- Foto n° 30 e 31 - Facciata posteriore della Chiesa - lato montagna. Particolare del bassorilievo collocato sotto il timpano di copertura che mostra la lapidazione di S. Stefano.

نمای پشت سنتو استفانو به طرف کوهستان .
سنگ ساران و شهادت سنتو استفانو

Immagini del Monastero di S. Stefano prima del 1968 Documentati nel catalogo N° 10 di S. Stephanos

تصاویر قبل از سال ۱۹۶۸

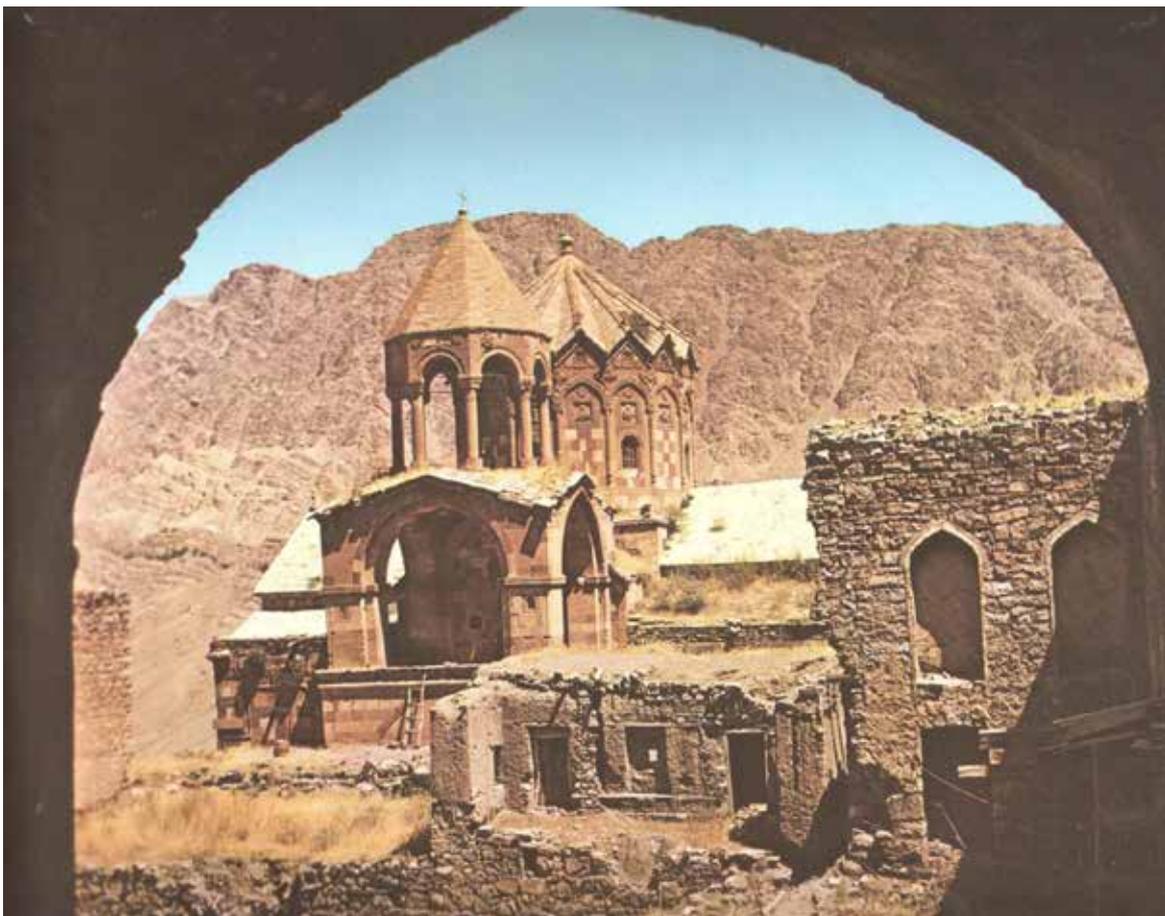

Foto n° 32 - anno 1968

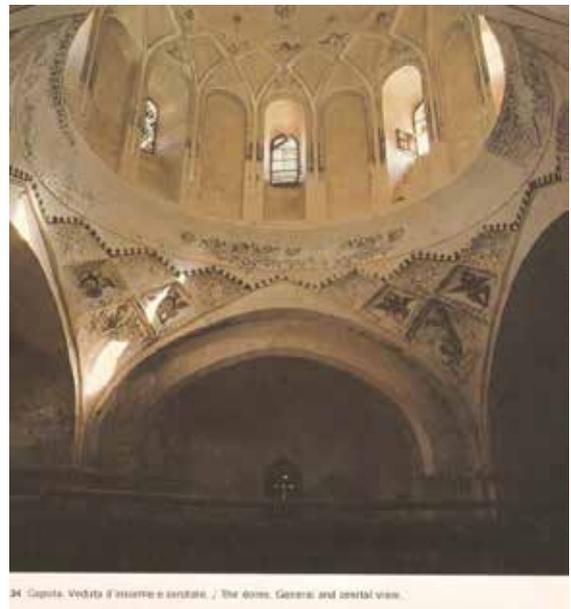
- Foto n° 32 . Foto panoramica del complesso in stato di abbandono e di precarietà ;

نمای مجموعه که در ۱۹۶۸ به حال خود رها شده بود.

Foto n° 33 - anno 1968

- Foto n° 33 - La facciata lato monte con il bassorilievo della lapidazione di S. Stefano - vedi foto 31 .
- نمای روبه کوهستان تابلو برجسته شهادت سنتو استفانو .
- Foto n° 34 . Cupola interna della chiesa prima dell'incendio .
- نمای داخل گنبد قبل از آتش سوزی .

34 Cupola. Veduta d'insieme e centrale. / The dome. General and central view.

Foto n° 34 - anno 1968

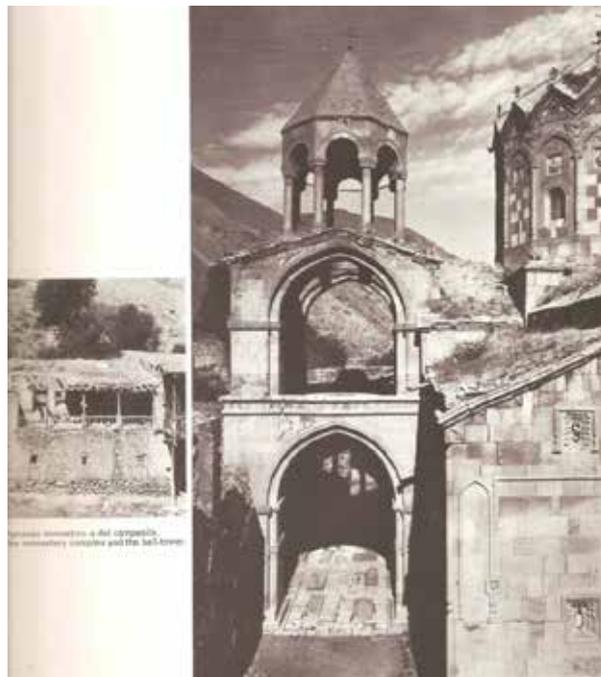

Foto n° 35 - anno 1968

- Foto n° 35 - Celle monastche. Foto del campanile con la cupola prima del crollo.
- غرفه های راهبه ها و ناقوس با گنبد قبل از ریزش.
-

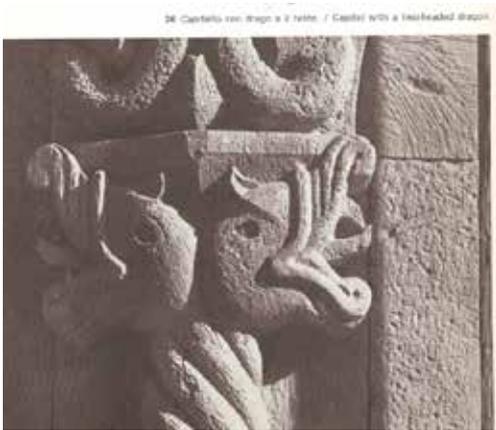

Foto n° 36 - anno 1980

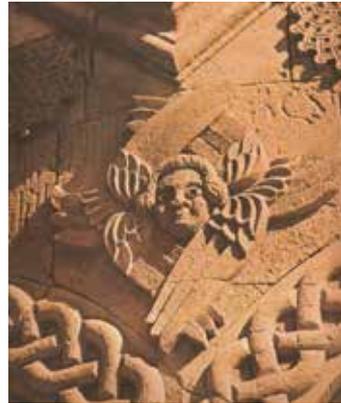

Foto n°37 - anno 1980

- Foto n° 36 e 37 . Capital with a two-headed dragon and decorative detail from the dome, سر ستون به ازدهای دو سر،
- Capitello con doppia testa del drago e angioletto decorativo al lato cupola; in ambedue le figure, come quella di S. Taddeo hanno gli occhi con le orbite, ora vuote, che alloggiavano un tempo pietre preziose e decorative . La stessa decorazione era anche a S. Taddeo.
- فرشته ، چشم ها با سنگ های رنگی بودند و بهمین صورت در کلیسای سن طاطاوس

14/15 Il campanile. Veduta esterna e zenitale della cupola.
The bell-tower. An exterior and zenithal view of the dome.

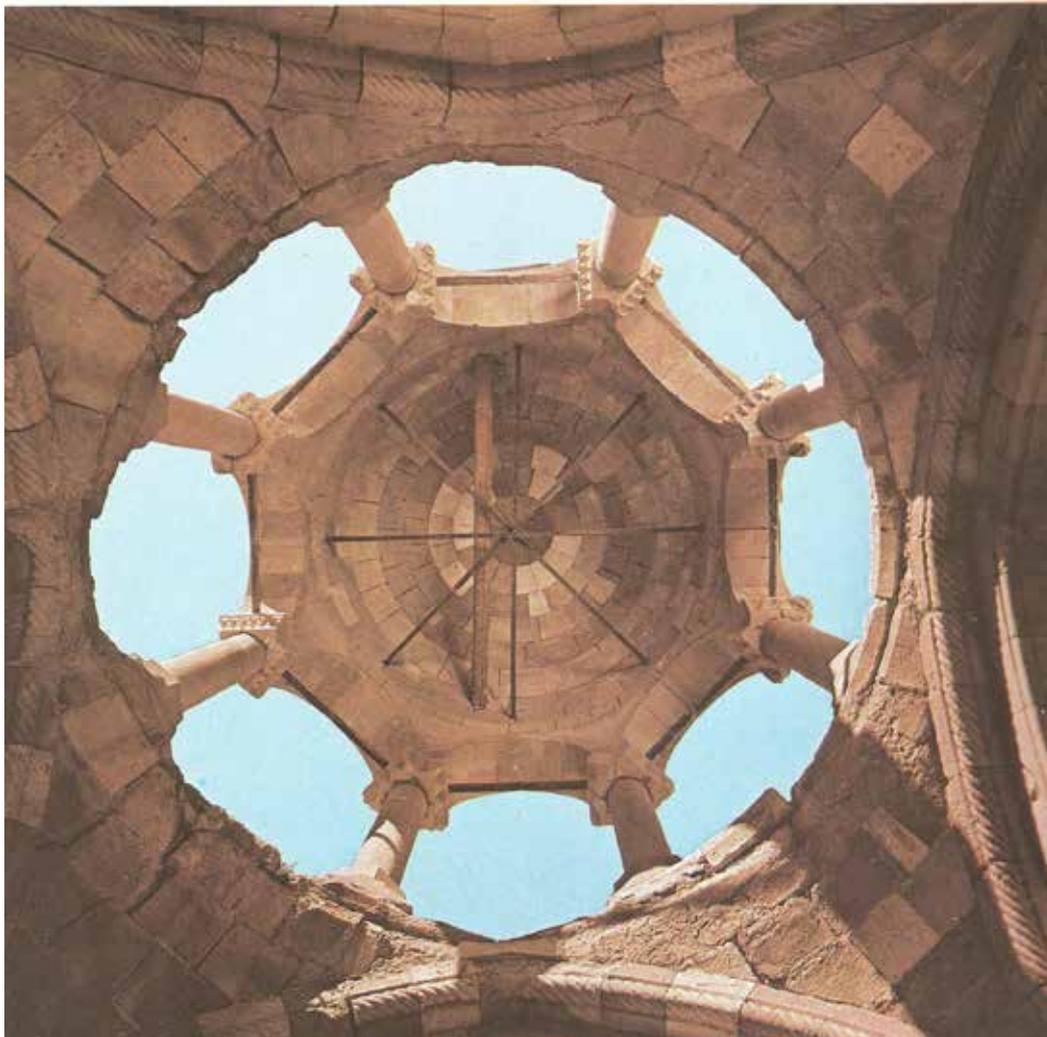

Foto n° 38 - 1980

Foto n° 38- Copertura del campanile prima del crollo. I tiranti posti sopra la chiave dell'arco anziché sui capitelli (si notano ampie fessurazioni e sconnessioni nei fazzoletti sferici dell'anello basamentale).

گنبد و پنجره ها قبل از فرو ریختن بر عدم تعمیرات مستمر و ز هکشی با میله های فلزی در وسط قوسها قا در به جلوگیری از فرار محور ستونها نبود

Foto n°39 – 2012

Foto n°39. La ricostruzione dopo il crollo, con I tiranti posti sulla base degli archi , sopra ai capitelli .

عکس شماره 39 در تابستان 2012 و بعد از مرمت گنبد ناقوس گرفته شده است .
بازسازی اصولی گنبد با زهکشی پایه قوسها.

Dr. Vahed Massihi Vartanian Via
Ponzano Romano 4 – 00189 Roma
T.F. +390664011813 M.+393477539508

دکتر مهدی ماسیحی